EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 21.6.2007
KOM(2007) 350 slutlig

2007/0123 (AVC)

Förslag till

RÅDETS BESLUT

om undertecknande på Europeiska gemenskapens vägnar av stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan

Förslag till

RÅDETS OCH KOMMISSIONENS BESLUT

om ingående av stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan och Republiken Montenegro, å andra sidan

(framlagda av kommissionen)

MOTIVERING

1. De båda bifogade förslagen avser de rättsakter som krävs för att underteckna och ingå stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan. Det rör sig om dels ett förslag till beslut av rådet om undertecknande av avtalet, dels ett förslag till beslut av rådet och kommissionen om ingående av avtalet.

2. Kommissionen lade i april 2005 fram en rapport om möjligheterna att ingå ett stabiliserings- och associeringsavtal med Statsförbundet Serbien och Montenegro[1]. Där konstaterades att Serbien och Montenegro var tillräckligt väl förberett för att föra förhandlingar om ett sådant avtal. Genom ett rådsbeslut av den 3 oktober 2005 bemyndigades därför kommissionen att förhandla fram ett stabiliserings- och associeringsavtal med Serbien och Montenegro. Förhandlingarna inleddes den 10 oktober 2005.

3. Efter en folkomröstning i maj 2006 antog det montenegrinska parlamentet den 3 juni 2006 en självständighetsförklaring och Republiken Montenegro lämnade Statsförbundet Serbien och Montenegro. Nya förhandlingsdirektiv för Montenegro antogs därför den 24 juli 2006. Förhandlingarna återupptogs den 25 september 2006 och slutfördes den 1 december 2006. Efter samråd med EU:s medlemsstater paraferades stabiliserings- och associeringsavtalet i Podgorica den 15 mars 2007.

4. Avtalet har följande huvudinslag:

   – Bestämmelser om politisk dialog med Montenegro.

   – Bestämmelser om utvidgat regionalt samarbete, med utsikter till att det upprättas frihandelsområden mellan länderna i regionen.

   – Utsikter till att det upprättas ett frihandelsområde mellan gemenskapen och Montenegro inom fem år från avtalets ikraftträdande.

   – Bestämmelser om rörlighet för arbetstagare, etableringsfrihet, tillhandahållande av tjänster, löpande betalningar och rörlighet för kapital.

   – Ett åtagande av Montenegro att närma sin lagstiftning till gemenskapens, särskilt på inremarknadsområden av central betydelse.

   – Bestämmelser om samarbete med Montenegro på en rad olika områden, bland annat området rättvisa, frihet och säkerhet.

   – Bestämmelser om inrättande av ett stabiliserings- och associeringsråd med uppgift att övervaka avtalets genomförande, en stabiliserings- och associeringskommitté och en parlamentarisk stabiliserings- och associeringskommitté.

[1] KOM(2005) 476 slutlig av den 12 april 2005.

5. Texten till stabiliserings- och associeringsavtalet har utarbetats i nära samråd med den särskilda kommitté som inrättats för detta ändamål. Kommissionen föreslår att rådet slutgiltigt godkänner texten till avtalet och inleder förfarandena för att underteckna och ingå avtalet på grundval av de två förslag som bifogas.

6. Olika förfaranden gäller härvid för de två Europeiska gemenskaperna (Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen):

   a) För avtalets undertecknande gäller enligt artikel 300.2 första stycket första meningen i EG-fördraget att rådet fattar ett separat beslut om undertecknande av avtalet på Europeiska gemenskapens vägnar; någon sådan rättsakt krävs inte enligt Euratomfördraget.

   b) För avtalets ingående gäller följande:

   – Rådet ingår, med Europaparlamentets samtycke, avtalet på Europeiska gemenskapens vägnar med stöd av artikel 310 i EG-fördraget.

   – Rådet godkänner avtalet på Europeiska atomenergigemenskapens vägnar med stöd av artikel 101 andra stycket i Euratomfördraget. Avtalet ingås därefter av kommissionen.

7. Kommissionen föreslår därför att rådet dels fattar beslut om undertecknande av avtalet på Europeiska gemenskapens vägnar, dels ingår avtalet på Europeiska gemenskapens vägnar och godkänner att det ingås på Euratoms vägnar.

   Ett villkor för att avtalet ska träda i kraft är att det ratificeras av samtliga medlemsstater.

Förslag till

RÅDETS BESLUT

om undertecknande på Europeiska gemenskapens vägnar av stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan

EUROPEISKA UNIONENS RÅD OCH EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 310 jämförd med artikel 300.2 första stycket första meningen,

med beaktande av kommissionens förslag[2], och

av följande skäl:

(1) Förhandlingarna om ingående av ett stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan och Republiken Montenegro, å andra sidan, har slutförts.

(2) Avtalets handelsbestämmelser är av extraordinär karaktär; detta hänger samman med den politik som genomförs inom ramen för stabiliserings- och associeringsprocessen, och bestämmelserna kommer inte att vara prejudicerande för Europeiska unionen vad gäller gemenskapens handelspolitik gentemot andra tredjeländer än länderna på västra Balkan.

(3) Avtalet, som paraferades den 15 mars 2007, bör därför undertecknas på Europeiska gemenskapens vägnar, med förbehåll för att det ingås.

[2] EUT C , , s. .

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Enda artikel

Rådets ordförande bemyndigas att utse de personer som ska ha rätt att på Europeiska gemenskapens vägnar underteckna stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan, med förbehåll för att det ingås.

Utfärdat i Bryssel den

På rådets vägnar
Ordförande

2007/0123 (AVC)

Förslag till

RÅDETS OCH KOMMISSIONENS BESLUT

om ingående av stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan och Republiken Montenegro, å andra sidan

EUROPEISKA UNIONENS RÅD OCH EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION
HAR BESLUTAT FÖLJANDE

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 310 jämförd med artikel 300.2 första stycket sista meningen och artikel 300.3 andra stycket,

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, särskilt artikel 101 andra stycket,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europaparlamentets samtycke[3],

med beaktande av rådets godkännande enligt artikel 101 i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, och

av följande skäl:

(1) Stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan, undertecknades på gemenskapens vägnar i [Bryssel/Luxemburg] den … 2007 med förbehåll för att avtalet ingås. Detta skedde i enlighet med rådets beslut nr …/…./EG av den …[4] .

(2) Avtalets handelsbestämmelser är av extraordinär karaktär; detta hänger samman med den politik som genomförs inom ramen för stabiliserings- och associeringsprocessen, och bestämmelserna kommer inte att vara prejudicerande för Europeiska unionen vad gäller gemenskapens handelspolitik gentemot andra tredjeländer än länderna på västra Balkan.

(3) Avtalet bör godkännas.

---

[3] EUT C , , s. .
[4] EUT C , , s. .

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Stabiliserings- och associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan, de bilagor och protokoll som bifogas avtalet samt de gemensamma förklaringar och den förklaring från gemenskapen som åtföljer slutakten godkänns härmed på Europeiska gemenskapens och Europeiska atomenergigemenskapens vägnar.

De texter som avses i första stycket åtföljer detta beslut.

Artikel 2

1. Gemenskapens ståndpunkt i stabiliserings- och associeringsrådet och, när detta råd har gett stabiliserings- och associeringskommittén befogenhet att agera, i den kommittén, ska fastställas av Europeiska unionens råd på förslag av kommissionen eller i tillämpliga fall av kommissionen, i båda fallen i enlighet med de relevanta bestämmelserna i fördragen.

2. Rådets ordförande ska inneha ordförandeskapet i stabiliserings- och associeringsrådet i enlighet med artikel 120 i stabiliserings- och associeringsavtalet. En företrädare för kommissionen ska utöva ordförandeskapet i stabiliserings- och associeringskommittén i enlighet med kommitténs arbetsordning.

3. Beslut om att offentliggöra stabiliserings- och associeringsrådets och stabiliserings- och associeringskommitténs beslut i *Europeiska unionens officiella tidning* ska fattas från fall till fall av rådet respektive kommissionen.

Artikel 3

Rådets ordförande bemyndigas att utse de personer som ska ha rätt att på Europeiska gemenskapens vägnar deponera det godkännandeinstrument som avses i artikel 138 i avtalet. Kommissionens ordförande ska deponera godkännandeinstrumentet på Europeiska atomenergigemenskapens vägnar.

Utfärdat i Bryssel den

På rådets vägnar
Ordförande

På kommissionens vägnar
Ordförande

BILAGA

STABILISERINGS- OCH ASSOCIERINGSAVTAL
mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan

STABILISERINGS- OCH ASSOCIERINGSAVTAL
mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan

KONUNGARIKET BELGIEN,

REPUBLIKEN BULGARIEN,

REPUBLIKEN TJECKIEN,

KONUNGARIKET DANMARK,

FÖRBUNDSREPUBLIKEN TYSKLAND,

REPUBLIKEN ESTLAND,

REPUBLIKEN GREKLAND,

KONUNGARIKET SPANIEN,

REPUBLIKEN FRANKRIKE,

IRLAND,

REPUBLIKEN ITALIEN,

REPUBLIKEN CYPERN,

REPUBLIKEN LETTLAND,

REPUBLIKEN LITAUEN,

STORHERTIGDÖMET LUXEMBURG,

REPUBLIKEN UNGERN,

REPUBLIKEN MALTA,

KONUNGARIKET NEDERLÄNDERNA,

REPUBLIKEN ÖSTERRIKE,

REPUBLIKEN POLEN,

REPUBLIKEN PORTUGAL,

RUMÄNIEN,

REPUBLIKEN SLOVENIEN,

REPUBLIKEN SLOVAKIEN,

REPUBLIKEN FINLAND,

KONUNGARIKET SVERIGE,

FÖRENADE KONUNGARIKET STORBRITANNIEN OCH NORDIRLAND,

fördragsslutande parter i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen och fördraget om Europeiska unionen, nedan kallade ”medlemsstaterna”, och

EUROPEISKA GEMENSKAPEN och EUROPEISKA ATOMENERGIGEMENSKAPEN,

nedan kallade ”gemenskapen”,

å ena sidan, och

REPUBLIKEN MONTENEGRO, nedan kallad ”Montenegro”, å andra sidan,

som beaktar de starka banden och värdegemenskapen mellan parterna och deras önskan att stärka dessa band och att upprätta nära och varaktiga förbindelser grundade på ömsesidighet och gemensamma intressen, vilket bör göra det möjligt för Montenegro att ytterligare stärka och utvidga förbindelserna med gemenskapen och dess medlemsstater,

som beaktar betydelsen av detta avtal för upprättandet och befästandet av en stabil europeisk ordning grundad på samarbete och med Europeiska unionen som stöttepelare, såväl inom ramen för både stabiliserings- och associeringsprocessen med länderna i sydöstra Europa som i samband med stabilitetspakten,

som erinrar om Europeiska unionens beredvillighet att i största möjliga utsträckning integrera Montenegro i Europas politiska och ekonomiska huvudfåra och om Montenegros ställning som potentiell kandidat för EU-medlemskap på grundval av fördraget om Europeiska unionen och uppfyllandet av de villkor som Europeiska rådet fastställde i juni 1993 och de villkor som gäller i stabiliserings- och associeringsprocessen, med förbehåll för att detta avtal genomförs framgångsrikt, särskilt i fråga om regionalt samarbete,

som beaktar det europeiska partnerskapet, där det fastställs prioriterade åtgärder till stöd för landets ansträngningar att närma sig Europeiska unionen,

som beaktar parternas åtagande att med alla till buds stående medel bidra till politisk, ekonomisk och institutionell stabilisering i Montenegro såväl som i regionen genom utveckling av det civila samhället, demokratisering, institutionell uppbyggnad, reform av offentlig förvaltning, regional handelsintegration, stärkt ekonomiskt samarbete, samarbete på en rad olika områden, särskilt området rättvisa, frihet och säkerhet, samt stärkt nationell och regional säkerhet,

som beaktar parternas beslutsamhet att utvidga de politiska och ekonomiska friheter som ligger till grund för detta avtal samt deras åtagande att respektera mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen, härunder rättigheter för nationella minoriteter, och att iaktta demokratins principer genom fria och rättvisa val i ett flerpartisystem,

som beaktar parternas åtagande att till fullo tillämpa FN-stadgans alla principer och bestämmelser och alla principer och bestämmelser som antagits inom ramen för Organisationen för säkerhet och samarbetet i Europa (OSSE), särskilt de i slutakten från Helsingforsmötet (Helsingforsavtalet), slutdokumenten från konferenserna i Madrid och Wien och Parisstadgan för ett nytt Europa, och inom ramen för stabilitetspakten för sydöstra Europa, i syfte att bidra till regional stabilitet och samarbete mellan länderna i regionen,

som bekräftar alla flyktingars och internflyktingars rätt att återvända och att åtnjuta skydd för sin egendom och andra mänskliga rättigheter med anknytning härtill,

som beaktar parternas uppslutning kring marknadsekonomiska principer och hållbar utveckling samt gemenskapens beredvillighet att bidra till ekonomiska reformer i Montenegro,

som beaktar parternas beslutsamhet att främja fri handel i enlighet med de rättigheter och skyldigheter som följer av Världshandelsorganisationens (WTO) avtal,

som beaktar parternas önskan att ytterligare bygga ut den regelbundna politiska dialogen i bilaterala och internationella frågor av gemensamt intresse, även de regionala aspekterna, med beaktande av Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik,

som beaktar parternas åtagande att bekämpa organiserad brottslighet och att öka sitt samarbete om bekämpning av terrorism på grundval av förklaringen från den europeiska konferensen den 20 oktober 2001,

som är övertygade om att stabiliserings- och associeringsavtalet kommer att skapa ett nytt klimat för de ekonomiska förbindelserna mellan parterna och framför allt för ökad handel och ökade investeringar, faktorer som är av avgörande betydelse för ekonomisk omstrukturering och modernisering,

som beaktar Montenegros åtagande att på relevanta områden närma sin lagstiftning till gemenskapens och att tillämpa den på ett effektivt sätt,

som beaktar gemenskapens beredvillighet att kraftfullt understödja genomförandet av reformer och att i detta syfte utnyttja alla till buds stående samarbetsformer samt tekniskt, finansiellt och ekonomiskt stöd inom ramen för ett omfattande, vägledande flerårigt program.

som bekräftar att Förenade kungariket och Irland är bundna av de bestämmelser i detta avtal som omfattas av avdelning IV i tredje delen av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen som separata avtalsslutande parter och inte som en del av Europeiska gemenskapen, till dess att Förenade kungariket eller Irland (beroende på vem som berörs) meddelar Montenegro att det har blivit bundet av bestämmelserna som en del av Europeiska gemenskapen i enlighet med det protokoll om Förenade kungarikets och Irlands ställning som är bifogat fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen; samma sak gäller för Danmark i enlighet med det protokoll om Danmarks ställning som är bifogat dessa fördrag,

som erinrar om toppmötet i Zagreb, som efterlyste en fortsatt konsolidering av förbindelserna mellan de länder som ingår i stabiliserings- och associeringsprocessen och Europeiska unionen samt ett utökat regionalt samarbete,

som erinrar om att toppmötet i Thessaloniki befäste stabiliserings- och associeringsprocessen som politisk ram för Europeiska unionens förbindelser med länderna på västra Balkan och framhävde deras utsikter till integration med Europeiska unionen på grundval av varje lands reformframsteg och egna meriter,

som erinrar om undertecknandet av det centraleuropeiska frihandelsavtalet i Bukarest den 10 december 2006 som medel att öka regionens förmåga att dra till sig investeringar och förbättra dess möjligheter att integreras i den globala ekonomin,

som önskar upprätta ett närmare kulturellt samarbete och utveckla informationsutbytet,

HAR ENATS OM FÖLJANDE.

Artikel 1

1. Härmed upprättas en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Montenegro, å andra sidan.

2. Målen för associeringen är att

   – stödja Montenegros bemödanden att befästa demokrati och rättsstat,

   – bidra till politisk, ekonomisk och institutionell stabilitet i Montenegro och till regionens stabilisering,

   – skapa en lämplig ram för politisk dialog som gör det möjligt att utveckla nära politiska förbindelser mellan parterna,

   – stödja Montenegros ansträngningar att bygga ut sitt ekonomiska och internationella samarbete, bland annat genom tillnärmning av landets lagstiftning till gemenskapens,

   – understödja Montenegros strävan att slutföra övergången till fungerande marknadsekonomi,

   – främja harmoniska ekonomiska förbindelser och gradvis upprätta ett frihandelsområde mellan gemenskapen och Montenegro,

   – främja regionalt samarbete på alla områden som omfattas av detta avtal.

AVDELNING I
ALLMÄNNA PRINCIPER

Artikel 2

Respekt för demokratins principer och de mänskliga rättigheterna, såsom de proklameras i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och definieras i Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, i slutakten från Helsingforsmötet (Helsingforsavtalet) och i Parisstadgan för ett

nytt Europa, respekt för folkrättsliga principer och rättsstatsprincipen samt respekt för de marknadsekonomiska principer som anges i dokumentet från Europeiska säkerhetskonferensens (ESK) konferens i Bonn om ekonomiskt samarbete ska ligga till grund för parternas inrikes- och utrikespolitik och utgöra grundläggande delar av detta avtal.

Artikel 3

Bekämpning av spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen ska utgöra en grundläggande del av detta avtal.

Artikel 4

De avtalsslutande parterna bekräftar den betydelse de tillmäter fullgörandet av internationella skyldigheter, särskilt ett fullständigt samarbete med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien.

Artikel 5

Internationell och regional fred och stabilitet, utveckling av goda grannförbindelser, mänskliga rättigheter samt respekt och skydd för minoriteter är centrala faktorer för den stabiliserings- och associeringsprocess som avses i slutsatserna från mötet i Europeiska unionens råd den 21 juni 1999. Ingåendet och genomförandet av detta avtal ligger i linje med slutsatserna från mötet i Europeiska unionens råd den 29 april 1997 och grundas på Montenegros egna meriter.

Artikel 6

Montenegro åtar sig att fortsätta att främja samarbete och goda grannförbindelser med övriga länder i regionen; hit hör att främja ömsesidiga medgivanden i lämplig omfattning beträffande rörlighet för personer, varor, kapital och tjänster samt projekt av gemensamt intresse, i synnerhet projekt som rör gränsförvaltning och bekämpning av organiserad brottslighet, korruption, penningtvätt, illegal migration och olaglig handel, särskilt med människor, handeldvapen och narkotika. Detta åtagande är en central faktor i utvecklingen av förbindelserna och samarbetet mellan parterna och bidrar därmed till regional stabilitet.

Artikel 7

Parterna bekräftar den betydelse de tillmäter kampen mot terrorism och fullgörandet av internationella skyldigheter på detta område.

Artikel 8

Associeringen ska genomföras stegvis och fullbordas under en övergångsperiod på högst fem år.

Stabiliserings- och associeringsrådet ska regelbundet, som regel årligen, granska genomförandet av avtalet samt antagandet och genomförandet av rättsliga, administrativa,

institutionella och ekonomiska reformer i Montenegro. Granskningen ska göras mot bakgrund av avtalets ingress och i överensstämmelse med avtalets allmänna principer. De prioriteringar i det europeiska partnerskapet som är av betydelse för avtalet ska beaktas och hänsyn ska tas till de mekanismer som införts i samband med stabiliserings- och associeringsprocessen, särskilt rapporten om framstegen i den processen.

Stabiliserings- och associeringsrådet ska avge rekommendationer och får fatta beslut på basis av sin granskning. Om särskilda svårigheter uppdagas vid granskningen får de hänskjutas till de tvistlösningsmekanismer som upprättats enligt avtalet.

Associeringen ska genomföras stegvis. Senast under det tredje året efter den dag då avtalet träder i kraft ska stabiliserings- och associeringsrådet göra en ingående granskning av dess tillämpning. Stabiliserings- och associeringsrådet ska bedöma Montenegros framsteg på basis av sin granskning och får fatta beslut om de påföljande etapperna av associeringen på basis av den.

Denna granskning ska inte gälla fri rörlighet för varor (avdelning IV); för det området fastställs en särskild tidsplan i avtalet.

Artikel 9

Avtalet ska vara fullt förenligt med och genomföras i överensstämmelse med relevanta WTO-bestämmelser, särskilt artikel XXIV i allmänna tull- och handelsavtalet från 1994 (GATT) och artikel V i allmänna tjänstehandelsavtalet (GATS).

AVDELNING II
POLITISK DIALOG

Artikel 10

1. Den politiska dialogen mellan parterna ska vidareutvecklas inom ramen för detta avtal. Den ska ledsaga och befästa närmandet mellan Europeiska unionen och Montenegro och bidra till att det upprättas en nära solidaritet och nya samarbetsformer mellan parterna.

2. Den politiska dialogen ska särskilt syfta till att främja

   – Montenegros fullständiga integrering i samfundet av demokratiska nationer och fortgående närmande till Europeiska unionen,

   – tilltagande samstämmighet i parternas ståndpunkter i internationella frågor, däribland frågor som omfattas av Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, där så är lämpligt också genom informationsutbyte, och då särskilt i frågor som kan få betydande följder för parterna,

   – regionalt samarbete och utveckling av goda grannförbindelser,

   – samsyn om säkerhet och stabilitet i Europa och samarbete på de områden som omfattas av Europeiska unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

3. Parterna anser att spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen, till statliga likaväl som till icke-statliga aktörer, är ett av de allvarligaste hoten mot internationell stabilitet och säkerhet. De är därför överens om att samarbeta i och bidra till ansträngningarna att förhindra spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen genom att till fullo iaktta och på nationell nivå fullgöra sina skyldigheter enligt internationella fördrag och avtal om nedrustning och icke-spridning och andra internationella skyldigheter på området. Parterna är överens om att denna bestämmelse ska utgöra en av avtalets grundläggande delar och att den ska omfattas av den politiska dialog som ska ledsaga och befästa dessa delar.

   Parterna är vidare överens om att samarbeta i och bidra till ansträngningarna att förhindra spridning av massförstörelsevapen och bärare av sådana vapen genom att

   – vidta åtgärder i syfte att, beroende på vilket instrument det gäller, underteckna, ratificera eller ansluta sig till alla andra relevanta internationella instrument och till fullo genomföra dem,

   – upprätta ett effektivt system för nationell exportkontroll som omfattar kontroll av export och transitering av varor som kan användas till massförstörelsevapen och kontroll av slutanvändningen av teknik med dubbla användningsområden i samband med massförstörelsevapen och som innefattar effektiva påföljder om reglerna om exportkontroll inte följs.

   Den politiska dialogen i denna fråga kan också föras regionalt.

Artikel 11

1. Den politiska dialogen ska föras i stabiliserings- och associeringsrådet, som ska ha det övergripande ansvaret för varje fråga som parterna kan vilja förelägga det.

2. På parternas begäran kan den politiska dialogen också föras i följande former:

   – Möten, vid behov, mellan högre tjänstemän som företräder Montenegro, å ena sidan, och ordförandeskapet i Europeiska unionens råd, generalsekreteraren för Europeiska unionens råd, tillika hög representant för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, och kommissionen, å andra sidan.

   – Fullständigt utnyttjande av alla diplomatiska kanaler mellan parterna; hit hör lämpliga kontakter i tredjeländer och inom Förenta nationerna, OSSE, Europarådet och andra internationella forum.

   – Varje annan form som kan bidra konstruktivt till att befästa, utveckla och intensifiera denna dialog, t.ex. de som nämns i Thessalonikiagendan.

Artikel 12

På parlamentarisk nivå ska den politiska dialogen föras i den parlamentariska stabiliserings- och associeringskommitté som inrättas genom artikel 125.

Artikel 13

Den politiska dialogen kan föras i multilaterala sammanhang och som regional dialog som innefattar andra länder i regionen, t.ex. i forumet mellan Europeiska unionen och länderna på västra Balkan.

AVDELNING III
REGIONALT SAMARBETE

Artikel 14

Montenegro ska aktivt främja regionalt samarbete, i överensstämmelse med sitt engagemang för internationell och regional fred och stabilitet och för utveckling av goda grannförbindelser. Europeiska gemenskapen kan genom sina program för tekniskt bistånd stödja projekt med en regional eller gränsöverskridande dimension.

Om Montenegro avser att stärka sitt samarbete med något av de länder som avses i artiklarna 15–17 ska det underrätta och samråda med gemenskapen och dess medlemsstater i enlighet med avdelning X (Institutionella och allmänna bestämmelser samt slutbestämmelser).

Montenegro ska till fullo genomföra de bilaterala avtal som förhandlats fram enligt samförståndsavtalet om underlättande och liberalisering av handeln, som undertecknades i Bryssel den 27 juni 2001, samt det centraleuropeiska frihandelsavtalet, som undertecknades i Bukarest den 19 december 2006.

Artikel 15
Samarbete med andra länder
som har undertecknat ett stabiliserings- och associeringsavtal

Efter undertecknandet av detta avtal ska Montenegro inleda förhandlingar med de länder som redan har undertecknat ett stabiliserings- och associeringsavtal, med sikte på att ingå bilaterala överenskommelser om regionalt samarbete vars syfte ska vara att ge samarbetet mellan de berörda länderna ökad räckvidd.

De viktigaste inslagen i dessa överenskommelser ska vara

– politisk dialog,

– upprättande av frihandelsområden som är förenliga med Världshandelsorganisationens (WTO) bestämmelser,

– ömsesidiga medgivanden beträffande rörlighet för arbetstagare, etablering, tillhandahållande av tjänster, löpande betalningar och kapitalrörelser och på andra politikområden med anknytning till personers rörlighet, på en nivå som motsvarar nivån i detta avtal,

– bestämmelser om samarbete på andra områden, oavsett om de omfattas av detta avtal eller inte, särskilt området rättvisa, frihet och säkerhet.

Överenskommelserna ska där så är lämpligt innehålla bestämmelser om inrättande av nödvändiga institutionella mekanismer.

Överenskommelserna ska ingås inom två år från den dag då detta avtal träder i kraft. Montenegros beredvillighet att ingå sådana överenskommelser kommer att vara ett villkor för vidareutveckling av förbindelserna mellan Montenegro och Europeiska unionen.

Montenegro ska inleda motsvarande förhandlingar med övriga länder i regionen så snart de har undertecknat ett stabiliserings- och associeringsavtal.

Artikel 16
Samarbete med andra länder som berörs av stabiliserings- och associeringsprocessen

Montenegro ska bedriva ett regionalt samarbete med övriga länder i stabiliserings- och associeringsprocessen på några eller samtliga av de samarbetsområden som omfattas av detta avtal, särskilt på områden av gemensamt intresse. Samarbetet ska vara förenligt med detta avtals principer och mål.

Artikel 17
Samarbete med andra länder som har ansökt om EU-medlemskap

1. Montenegro ska verka för ökat samarbete med och ingå överenskommelser om regionalt samarbete med varje kandidatland för EU-anslutning på varje samarbetsområde som omfattas av detta avtal. Överenskommelserna ska syfta till att gradvis anpassa de bilaterala förbindelserna mellan Montenegro och det berörda landet till motsvarande del av förbindelserna mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater och det landet.

2. Montenegro ska inleda förhandlingar med Turkiet, som har upprättat en tullunion med Europeiska gemenskapen, med sikte på att på för bägge parter fördelaktiga grunder ingå ett avtal om upprättande av ett frihandelsområde enligt artikel XXIV i GATT och om liberalisering av etablering och tillhandahållande av tjänster mellan parterna enligt artikel V i GATS, på en nivå som är likvärdig med nivån i det här avtalet.

   Förhandlingarna om ett sådant avtal bör inledas snarast möjligt så att det kan ingås före utgången av den övergångsperiod som avses i artikel 18.1.

AVDELNING IV
FRI RÖRLIGHET FÖR VAROR

Artikel 18

1. Inom fem år från den dag då avtalet träder i kraft ska gemenskapen och Montenegro gradvis upprätta ett frihandelsområde i enlighet med avtalets bestämmelser och i överensstämmelse med reglerna i GATT 1994 och WTO. De ska därvid beakta följande särskilda krav:

2. Kombinerade nomenklaturen ska tillämpas vid klassificering av varor som handlas mellan parterna.

3. Vid tillämpning av detta avtal ska med tullar och avgifter med motsvarande verkan avses varje form av tull eller annan pålaga som påförs i samband med import eller export av en vara, även varje form av extraskatt eller annan extrapålaga i samband med sådan import eller export, med undantag av

   – avgifter som motsvarar en intern skatt och som införts i enlighet med artikel III.2 i GATT 1994,

   – antidumpings- eller utjämningsåtgärder,

   – avgifter som står i rimlig proportion till kostnaden för tjänster som tillhandhållits.

4. Den bastullsats på vilken de successiva tullsänkningarna enligt detta avtal ska tillämpas ska för varje produkt vara

   a) den tullsats i Europeiska gemenskapens gemensamma tulltaxa som faktiskt tillämpades generellt den dag då avtalet undertecknades[5],

   b) den tullsats som tillämpas i Montenegro[6].

5. Om någon av parterna efter avtalets undertecknande inför tullnedsättningar som tillämpas generellt, särskilt nedsättningar som följer av

   a) tullförhandlingar i WTO, eller

   b) Montenegros eventuella anslutning till WTO, eller

   c) nedsättningar efter Montenegros anslutning till WTO,

   ska den nedsatta tullsatsen ersätta den grundtullsats som avses i punkt 4 från och med den dag då nedsättningen börjar tillämpas.

6. Gemenskapen och Montenegro ska meddela varandra sina respektive bastullsatser och eventuella ändringar.

KAPITEL I
INDUSTRIPRODUKTER

Artikel 19

Definitioner

[5] Rådets förordning (EEG) nr 2658/87 (EGT L 256, 7.9.1987, s. 1), med årliga ändringar.
[6] Montenegros officiella tidning nr 75/05.

1. Detta kapitel ska tillämpas på produkter enligt kapitlen 25–97 i Kombinerade nomenklaturen med ursprung i gemenskapen eller Montenegro, med undantag av de produkter som räknas upp i punkt 1 ii i bilaga 1 till WTO-avtalet om jordbruk.

2. För handel mellan parterna med produkter som omfattas av fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen ska bestämmelserna i det fördraget gälla.

Artikel 20
Gemenskapens medgivanden för industriprodukter

1. Alla tullar på import till gemenskapen av industriprodukter med ursprung i Montenegro och alla avgifter med motsvarande verkan ska avskaffas från och med den dag då avtalet träder i kraft.

2. Alla kvantitativa restriktioner för import till gemenskapen av industriprodukter med ursprung i Montenegro och alla åtgärder med motsvarande verkan ska avskaffas från och med den dag då avtalet träder i kraft.

Artikel 21
Montenegros medgivanden för industriprodukter

1. Alla tullar på import till Montenegro av andra industriprodukter med ursprung i gemenskapen än de som räknas upp i bilaga I ska avskaffas från och med den dag då avtalet träder i kraft.

2. Alla avgifter med motsvarande verkan som tullar på import till Montenegro av industriprodukter med ursprung i gemenskapen ska avskaffas från och med den dag då avtalet träder i kraft.

3. Tullarna på import till Montenegro av industriprodukter enligt bilaga 1 med ursprung i gemenskapen ska gradvis sänkas och avvecklas enligt tidsplanen i den bilagan.

4. Alla kvantitativa restriktioner för import till Montenegro av industriprodukter med ursprung i gemenskapen och alla åtgärder med motsvarande verkan ska avskaffas från och med den dag då avtalet träder i kraft.

Artikel 22
Exporttullar och exportrestriktioner

1. Gemenskapen och Montenegro ska sinsemellan avskaffa alla exporttullar och avgifter med motsvarande verkan från och med den dag då avtalet träder i kraft.

2. Gemenskapen och Montenegro ska sinsemellan avskaffa alla kvantitativa exportrestriktioner och åtgärder med motsvarande verkan från och med den dag då avtalet träder i kraft.

Artikel 23
Snabbare tullsänkningar

Montenegro förklarar sig berett att sänka sina tullar i handeln med gemenskapen i snabbare takt än enligt artikel 21 om dess allmänna ekonomiska situation och situationen i den berörda branschen medger det.

Stabiliserings- och associeringsrådet ska granska situationen i detta hänseende och utfärda nödvändiga rekommendationer.

KAPITEL II
JORDBRUK OCH FISKE

Artikel 24
Definitioner

1. Detta kapitel ska tillämpas på handel med jordbruks- och fiskeriprodukter med ursprung i gemenskapen eller Montenegro.

2. Med *jordbruks- och fiskeriprodukter* avses produkter enligt kapitlen 1–24 i Kombinerade nomenklaturen och de produkter som räknas upp i punkt 1 ii i bilaga 1 till WTO-avtalet om jordbruk.

3. Denna definition omfattar också fisk och fiskeriprodukter enligt kapitel 3, nummer 1604 och 1605 samt undernummer 0511 91, 2301 20 och ex 1902 20 (”fyllda pastaprodukter innehållande mer än 20 viktprocent fisk, kräftdjur, blötdjur eller andra ryggradslösa vattendjur”).

Artikel 25
Bearbetade jordbruksprodukter

I protokoll 1 fastställs den handelsordning som ska tillämpas för de bearbetade jordbruksprodukter som räknas upp i protokollet.

Artikel 26
Gemenskapens medgivanden för import av jordbruksprodukter med ursprung i Montenegro

1. Gemenskapen ska avskaffa alla kvantitativa restriktioner för import av jordbruks- och fiskeriprodukter med ursprung i Montenegro och alla åtgärder med motsvarande verkan från och med den dag då avtalet träder i kraft ska.

2. Gemenskapen ska avskaffa alla tullar på import av jordbruksprodukter med ursprung i Montenegro, med undantag av produkter enligt nummer 0102, 0201, 0202, 1701, 1702 och 2204 i Kombinerade nomenklaturen, och alla avgifter med motsvarande verkan från och med den dag då avtalet träder i kraft.

För produkter som omfattas av kapitlen 7 och 8 i Kombinerade nomenklaturen och för vilka Gemensamma tulltaxan föreskriver både en värdetull och en specifik tull ska avskaffandet endast gälla värdetullen.

3. Från och med den dag då detta avtalet träder i kraft ska gemenskapen fastställa tullarna på import till gemenskapen inom en årlig tullkvot på 800 ton uttryckt i slaktvikt av ”baby beef”-produkter enligt definitionen i bilaga II med ursprung i Montenegro till 20 % av värdetullen och 20 % av den specifika tullen enligt Gemensamma tulltaxan.

Artikel 27
Montenegros medgivanden för jordbruksprodukter

1. Montenegro ska avskaffa alla kvantitativa restriktioner för import av jordbruksprodukter med ursprung i gemenskapen och alla åtgärder med motsvarande verkan från och med den dag då avtalet träder i kraft.

2. Från och med den dag då avtalet träder i kraft ska Montenegro

   a) avskaffa alla tullar på import av vissa jordbruksprodukter med ursprung i gemenskapen enligt förteckningen i bilaga III a,

   b) gradvis sänka tullarna på import av vissa jordbruksprodukter med ursprung i gemenskapen enligt förteckningen i bilaga III b i enlighet med den tidsplan som för varje produkt anges i den bilagan,

   c) gradvis sänka tullarna på import av vissa jordbruksprodukter med ursprung i gemenskapen enligt förteckningen i bilaga III c till 50 % av bastullsatsen, i enlighet med den tidsplan som anges för varje produkt i den bilagan.

Artikel 28
Protokoll om vin och spritdrycker

I protokoll 2 fastställs den ordning som ska tillämpas på de viner och spritdrycker som avses i protokollet.

Artikel 29
Gemenskapens medgivande för fisk och fiskeriprodukter

1. Gemenskapen ska avskaffa alla kvantitativa restriktioner för import av fisk och fiskeriprodukter med ursprung i Montenegro och alla åtgärder med motsvarande verkan från och med den dag då avtalet träder i kraft.

2. Gemenskapen ska avskaffa alla tullar på fisk och fiskeriprodukter med ursprung i Montenegro, med undantag av produkterna i bilaga IV, och alla avgifter med motsvarande verkan från och med den dag då avtalet träder i kraft. För produkterna i bilaga IV ska bestämmelserna i den bilagan gälla.

Artikel 30

Montenegros medgivanden för fisk och fiskeriprodukter

1. Montenegro ska avskaffa alla kvantitativa restriktioner för import av fisk och fiskeriprodukter med ursprung i gemenskapen och alla åtgärder med motsvarande verkan från och med den dag då avtalet träder i kraft.

2. Montenegro ska avskaffa alla tullar på fisk och fiskeriprodukter med ursprung i gemenskapen, med undantag av de produkter som räknas upp i bilaga V, och alla åtgärder med motsvarande verkan från och med den dag då avtalet träder i kraft. För produkterna i bilaga V ska bestämmelserna i den bilagan gälla.

Artikel 31
Översynsklausul

Senast sex år efter den dag då avtalet träder i kraft ska gemenskapen och Montenegro i stabiliserings- och associeringsrådet, produkt för produkt, systematiskt och på lämplig ömsesidig grundval, undersöka möjligheterna att lämna varandra ytterligare medgivanden i syfte att liberalisera handeln med jordbruks- och fiskeriprodukter; de ska därvid beakta omfattningen av handeln med jordbruks- och fiskeriprodukter mellan parterna, dessa produkters särskilda känslighet, gemenskapens gemensamma jordbruks- och fiskeripolitik och Montenegros jordbruks- och fiskeripolitik, jordbrukets och fiskets betydelse för Montenegros ekonomi, följderna av de multilaterala handelsförhandlingarna i Världshandelsorganisationen (WTO) samt Montenegros eventuella anslutning till WTO.

Artikel 32

Om import av produkter med ursprung i endera partens territorium som omfattas av medgivanden enligt artiklarna 25–30 allvarligt stör den andra partens marknader eller inhemska regleringsmekanismer ska parterna, med hänsyn till jordbruks- och fiskemarknadernas särskilda känslighet, omedelbart och utan hinder av andra bestämmelser i avtalet, särskilt artikel 41, inleda samråd för att finna en lämplig lösning. I avvaktan på en sådan lösning får den berörda parten vidta de åtgärder som den anser vara nödvändiga.

Artikel 33
Skydd av geografiska beteckningar för jordbruks- och fiskeriprodukter och andra livsmedel än vin och spritdrycker

1. Montenegro ska skydda geografiska beteckningar i gemenskapen som registrerats i gemenskapen enligt rådets förordning (EG) nr 510/2006 av den 20 mars 2006, i dess ändrade lydelse, i enlighet med villkoren i denna artikel. Geografiska beteckningar i Montenegro ska få registreras i gemenskapen på de villkor som fastställs i rådets förordning (EG) nr 510/2006 av den 20 mars 2006, i dess ändrade lydelse.

2. Montenegro ska förbjuda att beteckningar som är skyddade i gemenskapen används på Montenegros territorium för liknande produkter som inte uppfyller specifikationerna för den geografiska beteckningen. Detta ska gälla även om varans rätta geografiska ursprung anges, den geografiska beteckningen används i översättning eller beteckningen åtföljs av ord som ”art”, ”typ”, stil”, ”imitation”, ”metod” eller andra liknande uttryck.

3. Montenegro ska vägra att registrera varumärken som används på något av de sätt som avses i punkt 2.

4. Varumärken som används på något av de sätt som avses i punkt 2 och som har registrerats i Montenegro eller förvärvats i god tro får inte användas efter den 1 januari 2009. Detta ska dock inte gälla för varumärken som registrerats i Montenegro och varumärken som förvärvats i god tro och som ägs av medborgare i tredjeländer, såvida de inte är ägnade att vilseleda allmänheten t.ex. med avseende på varans art, kvalitet eller geografiska ursprung.

5. All användning av enligt punkt 1 skyddade geografiska beteckningar såsom det begrepp som i det dagliga språkbruket blivit den sedvanliga benämningen av varan i Montenegro ska upphöra senast den 1 januari 2009.

6. Montenegro ska se till att varor som exporteras från dess territorium efter den 1 januari 2009 inte strider mot denna artikel.

7. Montenegro ska sörja för det skydd som avses i punkterna 1–6 såväl på eget initiativ som på begäran av en berörd part.

KAPITEL III
GEMENSAMMA BESTÄMMELSER

Artikel 34
Tillämpningsområde

Detta kapitel ska tillämpas på all varuhandel mellan parterna, om inget annat föreskrivs i detta kapitel eller i protokoll 1.

Artikel 35
Mera långtgående medgivanden

Bestämmelserna i detta kapitel ska inte på något sätt hindra någondera parten från att ensidigt tillämpa mer gynnsamma åtgärder.

Artikel 36
Frysningsklausul

1. Från och med den dag då avtalet träder i kraft får det inte införas några nya import- eller exporttullar eller avgifter med motsvarande verkan i handeln mellan gemenskapen och Montenegro, och de tullar och avgifter som redan tillämpas får inte höjas.

2. Från och med den dag då avtalet träder i kraft får det inte införas några nya kvantitativa import- eller exportrestriktioner eller åtgärder med motsvarande verkan i handeln mellan gemenskapen och Montenegro, och de restriktioner och åtgärder som redan finns får inte göras mer restriktiva.

3. Utan att det påverkar medgivandena enligt artiklarna 26–30 ska punkterna 1 och 2 i den här artikeln inte på något sätt hindra Montenegro respektive gemenskapen från

att bedriva sin egen jordbruks- och fiskeripolitik eller vidta åtgärder inom dess ram, förutsatt att importordningen i bilagorna II–V och protokoll 1 inte påverkas.

Artikel 37
Förbud mot skattediskriminering

1. Gemenskapen och Montenegro ska avhålla sig från att införa åtgärder eller förfaranden av internt skattemässig karaktär samt avskaffa de som redan finns, om åtgärderna eller förfarandena direkt eller indirekt innebär diskriminering av den ena partens produkter i förhållande till liknande produkter med ursprung i den andra partens territorium.

2. Återbetalning av interna indirekta skatter för produkter som exporteras till den ena partens territorium får inte överstiga beloppet av den indirekta skatt som lagts på produkterna.

Artikel 38
Tullar av skattekaraktär

Bestämmelserna om att avskaffa tullar på import ska också gälla för tullar av skattekaraktär.

Artikel 39
Tullunioner, frihandelsområden och ordningar för gränshandel

1. Detta avtal ska inte hindra upprätthållande eller upprättande av tullunioner, frihandelsområden eller ordningar för gränshandel, förutsatt att dessa inte påverkar de handelsordningar som fastställs i avtalet.

2. Under de i artikel 21 nämnda övergångsperioderna ska avtalet inte påverka tillämpningen av särskilda förmånsordningar vad gäller varors rörlighet som fastställs i gränsavtal som tidigare ingåtts mellan en eller flera medlemsstater och Montenegro eller följer av sådana bilaterala avtal som avses i avdelning III och som ingås av Montenegro i syfte att främja regional handel.

3. Parterna ska samråda i stabiliserings- och associeringsrådet om de avtal som avses i punkterna 1 och 2 och, på begäran, om andra viktiga frågor som rör deras respektive handelspolitik gentemot tredjeländer. Samråd ska i synnerhet hållas om ett tredjeland ansluter sig till gemenskapen så att gemenskapens och Montenegros gemensamma intressen enligt detta avtal kan beaktas.

Artikel 40
Dumpning och subventioner

1. Bestämmelserna i detta avtal ska inte hindra någondera parten från att vidta handelspolitiska skyddsåtgärder enligt punkt 2 eller enligt artikel 41.

2. Om någon av parterna finner att dumpning eller utjämningsbar subventionering förekommer i handeln med den andra parten får den vidta lämpliga åtgärder mot detta bruk i enlighet med WTO-avtalet om tillämpning av artikel VI i allmänna tull- och handelsavtalet (GATT 1994), WTO-avtalet om subventioner och utjämningsåtgärder och sin egen därmed sammanhängande lagstiftning.

Artikel 41
Skyddsklausul

1. Artikel XIX i GATT 1994 och WTO-avtalet om skyddsåtgärder ska tillämpas mellan parterna.

2. Om importen av en produkt från den ena parten till den andra partens territorium ökar så mycket och sker under sådana förhållanden att den förorsakar eller riskerar att förorsaka

   – allvarlig skada för inhemska producenter av liknande eller direkt konkurrerande produkter på den importerande partens territorium, eller

   – allvarliga störningar inom en ekonomisk sektor eller svårigheter som kan leda till att den ekonomiska situationen i en region hos den importerande parten allvarligt försämras,

   får den importerande parten, trots vad som sägs i punkt 1, vidta lämpliga bilaterala skyddsåtgärder i enlighet med villkoren och förfarandena i denna artikel.

3. Bilaterala skyddsåtgärder som riktas mot import från den andra parten får inte gå utöver vad som krävs för att avhjälpa sådana problem som avses i punkt 2 och som har uppstått som en följd av avtalets tillämpning. Skyddsåtgärderna ska normalt bestå i att man för den berörda produkten tills vidare inställer den höjning eller sänkning av förmånsmarginalerna som föreskrivs i avtalet, upp till en högsta gräns som motsvarar den bastullsats för produkten som avses i artikel 18.4 a och b och artikel 18.5. Det ska finnas tydliga bestämmelser om en stegvis avveckling av skyddsåtgärderna, som ska vara slutförd senast när deras giltighetstid, som inte får överstiga två år, löper ut.

   I särskilda undantagsfall får skyddsåtgärdernas giltighetstid förlängas med ytterligare högst två år. Om en produkt tidigare varit föremål för en skyddsåtgärd får någon ny bilateral skyddsåtgärd inte tillämpas på import av den produkten under en period av minst fyra år räknat från den dag då den första åtgärden upphörde att gälla.

4. I de fall som avses i denna artikel ska gemenskapen eller Montenegro, innan de vidtar åtgärder enligt artikeln eller snarast möjligt i de fall som omfattas av punkt 5 b, förse stabiliserings- och associeringsrådet med alla relevanta upplysningar som krävs för att grundligt undersöka situationen i syfte att nå en för båda parter godtagbar lösning.

5. För tillämpning av punkterna ovan gäller följande:

   a) De svårigheter som en sådan situation som avses i denna artikel ger upphov till ska omedelbart hänskjutas till stabiliserings- och associeringsrådet för prövning, och detta får fatta nödvändiga beslut för att undanröja dem.

      Om stabiliserings- och associeringsrådet eller den exporterande parten inte har fattat något beslut som undanröjer svårigheterna eller ingen annan tillfredsställande lösning har nåtts inom 30 dagar efter det att saken hänsköts till stabiliserings- och associeringsrådet, får den importerande parten vidta lämpliga åtgärder för att avhjälpa problemet i enlighet med denna artikel. Vid

valet av skyddsåtgärder ska i första hand de åtgärder tillgripas som minst stör avtalets tillämpning. Skyddsåtgärder som tillämpas enligt artikel XIX i GATT 1994 och enligt WTO-avtalet om skyddsåtgärder ska bevara nivån eller marginalen för de förmåner som beviljas enligt detta avtal.

b) När särskilda och kritiska omständigheter som kräver ett omedelbart ingripande medför att underrättelse eller prövning i förväg inte är möjlig, får den berörda parten i de situationer som avses i denna artikel genast tillämpa provisoriska åtgärder som är nödvändiga för att hantera situationen, och den ska då omedelbart underrätta den andra parten.

Skyddsåtgärderna ska omedelbart anmälas till stabiliserings- och associeringsrådet och bli föremål för regelbundet samråd där, särskilt i syfte att fastställa en tidsplan för deras avskaffande så snart som omständigheterna tillåter det.

6. Om gemenskapen eller Montenegro gör import av produkter som kan ge upphov till sådana problem som avses i denna artikel till föremål för ett administrativt förfarande som syftar till att snabbt skaffa fram information om hur handelsflödet utvecklas, ska den underrätta den andra parten.

Artikel 42
Bristklausul

1. Om iakttagandet av bestämmelserna i denna avdelning leder till

a) allvarlig brist eller risk för brist på livsmedel eller andra produkter som är väsentliga för den exporterande parten, eller

b) återexport till ett tredjeland av en produkt för vilken den exporterande parten tillämpar kvantitativa exportrestriktioner, exporttullar eller åtgärder eller avgifter med motsvarande verkan, och om de situationer som avses ovan medför eller sannolikt kommer att medföra allvarliga svårigheter för den exporterande parten,

får den parten vidta lämpliga åtgärder på de villkor och enligt de förfaranden som fastställs i denna artikel.

2. Vid valet av åtgärder ska i första hand de åtgärder tillgripas som minst stör avtalets tillämpning. Åtgärderna får inte tillämpas på ett sätt som under samma omständigheter skulle utgöra ett medel för godtycklig eller omotiverad diskriminering eller skulle utgöra en förtäckt begränsning av handeln, och de ska avskaffas när omständigheterna inte längre motiverar dem.

3. Innan åtgärder vidtas enligt punkt 1, eller så snart som möjligt i de fall som omfattas av punkt 4, ska gemenskapen eller Montenegro, beroende på vem som berörs, förse stabiliserings- och associeringsrådet med alla relevanta upplysningar, i syfte att nå en för båda parter godtagbar lösning. Parterna får i stabiliserings- och associeringsrådet komma överens om nödvändiga åtgärder för att undanröja svårigheterna. Om ingen överenskommelse har nåtts inom 30 dagar efter det att frågan hänsköts till stabiliserings- och associeringsrådet får den exporterande parten vidta åtgärder enligt denna artikel beträffande exporten av den berörda produkten.

4. När särskilda eller kritiska omständigheter som kräver ett omedelbart ingripande medför att underrättelse eller prövning i förväg inte är möjlig, får gemenskapen eller Montenegro genast tillämpa försiktighetsåtgärder som är nödvändiga för att hantera situationen, och den ska då omedelbart underrätta den andra parten.

5. Åtgärder som vidtas enligt denna artikel ska omedelbart anmälas till stabiliserings- och associeringsrådet och bli föremål för regelbundet samråd där, särskilt i syfte att fastställa en tidsplan för deras avskaffande så snart som omständigheterna tillåter det.

Artikel 43
Statliga monopol

Montenegro ska se till att det senast den dag då avtalet träder i kraft inte förekommer någon diskriminering av medborgare i Europeiska unionens medlemsstater i förhållande till medborgare i Montenegro vad gäller villkoren för eventuella statliga handelsmonopols köp och försäljning av varor.

Artikel 44
Ursprungsregler

De ursprungsregler som ska gälla vid tillämpningen av detta avtal, om något annat inte föreskrivs i avtalet, fastställs i protokoll 3.

Artikel 45
Tillåtna restriktioner

Detta avtal ska inte hindra sådana förbud mot eller restriktioner för import, export eller transitering av varor som grundas på hänsyn till allmän moral, allmän ordning eller allmän säkerhet eller intresset att skydda människors, djurs eller växters hälsa och liv, nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde eller immateriella, industriella och kommersiella rättigheter; det ska inte heller hindra regleringar för guld och silver. Förbuden eller restriktionerna får dock inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan parterna.

Artikel 46
Underlåtenhet att tillhandahålla administrativt samarbete

1. Parterna är överens om att administrativt samarbete är av största vikt för tillämpning och kontroll av den förmånsbehandling som beviljas enligt denna avdelning och understryker sin beslutsamhet att bekämpa oegentligheter och bedrägeri i samband med tull och tullfrågor.

2. Om en part på grundval av objektiva uppgifter har fastställt en underlåtenhet att tillhandahålla administrativt samarbete eller en oegentlighet eller ett bedrägeri som omfattas av denna avdelning, får den tillfälligt avbryta förmånsbehandlingen av den eller de berörda produkterna i enlighet med denna artikel.

3. För tillämpning av denna artikel ska med *underlåtenhet att tillhandahålla administrativt samarbete* avses bl.a.

   a) att skyldigheten att kontrollera den eller de berörda produkternas ursprungsstatus upprepade gånger åsidosätts,

b) att utförande av kontroll i efterhand av ursprungsintyg eller meddelande av kontrollresultaten upprepade gånger nekas eller otillbörligen fördröjs,

c) att tillstånd att, inom ramen för det administrativa samarbetet, på plats kontrollera äktheten av handlingar eller riktigheten av uppgifter som är av betydelse för att kunna bevilja den berörda förmånsbehandlingen upprepade gånger nekas eller otillbörligen fördröjs.

Vid tillämpning av denna artikel får det fastställas att oegentligheter eller bedrägeri föreligger bl.a. om varuimporten snabbt och utan tillfredsställande förklaring ökar så, att den överstiger den andra partens normala produktionsnivå och exportkapacitet och det finns objektiva upplysningar om oegentligheter eller bedrägeri i detta sammanhang.

4. För tillfälligt avbrytande av förmånsbehandlingen ska följande villkor gälla:

a) Den part som på grundval av objektiva uppgifter fastställt en underlåtenhet att tillhandahålla administrativt samarbete eller en oegentlighet eller ett bedrägeri ska utan otillbörligt dröjsmål anmäla detta till stabiliserings- och associeringskommittén tillsammans med de objektiva uppgifterna och, på grundval av alla relevanta upplysningar och objektiva fastställanden, inleda samråd i stabiliserings- och associeringskommittén i syfte att finna en för båda parter godtagbar lösning.

b) Om parterna har inlett sådant samråd i stabiliserings- och associeringskommittén men inte kunnat enas om en godtagbar lösning inom tre månader efter anmälan, får den berörda parten tillfälligt avbryta förmånsbehandlingen av den eller de berörda produkterna. Åtgärden ska anmälas till stabiliserings- och associeringskommittén utan otillbörligt dröjsmål.

c) Ett tillfälligt avbrytande enligt denna artikel får inte gå utöver vad som krävs för att skydda den berörda partens ekonomiska intressen. Det får gälla under en period av högst sex månader, som dock får förlängas. Det tillfälliga avbrytandet ska omedelbart efter antagandet anmälas till stabiliserings- och associeringskommittén. Det ska bli föremål för regelbundet samråd i den kommittén, särskilt i syfte att få det upphävt så snart som förutsättningarna för dess tillämpning inte längre föreligger.

5. Samtidigt med anmälan till stabiliserings- och associeringskommittén enligt punkt 4 a ska den berörda parten offentliggöra ett meddelande till importörer i sin officiella tidning. Där ska det anges att en underlåtenhet att tillhandahålla administrativt samarbete eller en oegentlighet eller ett bedrägeri har fastställts för den berörda produkten på grundval av objektiva uppgifter.

Artikel 47

Om de behöriga myndigheterna gör ett misstag vid sin hantering av exportförmånsordningen, särskilt vid tillämpningen av protokoll 3 till avtalet, och misstaget får konsekvenser när det gäller importtullar, får den part som drabbas av dessa konsekvenser begära att stabiliserings- och associeringsrådet undersöker möjligheterna att vidta lämpliga åtgärder för att råda bot på situationen.

Artikel 48

Tillämpningen av detta avtal ska inte påverka gemenskapsrättens tillämpning på Kanarieöarna.

AVDELNING V
ARBETSTAGARES RÖRLIGHET, ETABLERING, TILLHANDAHÅLLANDE AV TJÄNSTER, KAPITAL

KAPITEL I
ARBETSTAGARES RÖRLIGHET

Artikel 49

1. Om inte annat följer av de villkor och förfaringssätt som gäller i de enskilda medlemsstaterna skall

   – den behandling när det gäller arbetsvillkor, lön och avskedande som ges arbetstagare som är medborgare i Montenegro och lagligen anställda på en medlemsstats territorium vara fri från all diskriminering på grund av nationalitet i jämförelse med medlemsstatens egna medborgare,

   – lagligen bosatta makar och barn till arbetstagare som är lagligen anställda på en medlemsstats territorium ha tillträde till den medlemsstatens arbetsmarknad under den tid arbetstagaren har arbetstillstånd; detta gäller dock inte makar och barn till säsongsarbetare och arbetstagare som omfattas av bilaterala avtal enligt artikel 50, såvida något annat inte fastställs i dessa avtal.

2. Om inte annat följer av de villkor och förfaringsätt som gäller i Montenegro, ska Montenegro ge arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat och lagligen anställda på landets territorium samt deras makar och barn som är lagligen bosatta i landet den behandling som anges i punkt 1.

Artikel 50

1. Med beaktande av medlemsstaternas arbetsmarknadssituation och om inte annat följer av deras lagstiftning och gällande regler om arbetstagares rörlighet

   – bör de möjligheter till anställning för montenegrinska arbetstagare som medlemsstater erbjuder enligt bilaterala avtal bevaras och om möjligt förbättras,

   – ska övriga medlemsstater undersöka möjligheten att ingå liknande avtal.

2. Efter tre år ska stabiliserings- och associeringsrådet undersöka möjligheterna att bevilja andra förbättringar, bland annat när det gäller tillgång till yrkesutbildning, i

enlighet med gällande regler och förfaringssätt i medlemsstaterna och med beaktande av arbetsmarknadssituationen i medlemsstaterna och i gemenskapen.

Artikel 51

1. Det ska fastställas bestämmelser om samordning av de sociala trygghetssystemen för arbetstagare som är medborgare i Montenegro och lagligen anställda på en medlemsstats territorium, liksom för deras familjemedlemmar som är lagligen bosatta där. Genom ett beslut av stabiliserings- och associeringsrådet, som inte ska påverka eventuella rättigheter eller förpliktelser enligt bilaterala avtal som föreskriver en mer gynnsam behandling, ska därför följande bestämmelser införas:

   – Alla perioder under vilka sådana arbetstagare har varit försäkrade, anställda eller bosatta i olika medlemsstater ska läggas samman med avseende på pensioner och livräntor som utbetalas på grund av ålderdom, invaliditet och dödsfall samt med avseende på sjukvård för sådana arbetstagare och familjemedlemmar.

   – Alla pensioner och livräntor som utbetalas på grund av ålderdom, dödsfall, arbetsolycka eller yrkessjukdom eller invaliditet till följd av dessa, med undantag för icke avgiftsfinansierade förmåner, ska kunna överföras fritt till den ersättningsnivå som tillämpas enligt lagstiftningen i gäldenärsmedlemsstaten eller gäldenärsmedlemsstaterna.

   – De berörda arbetstagarna ska få familjebidrag för sina familjemedlemmar enligt definitionen ovan.

2. Montenegro ska ge arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat och lagligen anställda på dess territorium samt deras familjemedlemmar som är lagligen bosatta där en liknande behandling som den som anges i punkt 1 andra och tredje strecksatserna.

KAPITEL II
ETABLERING

Artikel 52

Definitioner

I detta avtal gäller följande definitioner:

a) *gemenskapsbolag* respektive *montenegrinskt bolag*: ett bolag som har bildats i överensstämmelse med en medlemsstats respektive Montenegros lagstiftning och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet på gemenskapens respektive Montenegros territorium. Om emellertid ett bolag som har bildats i överensstämmelse med en medlemsstats respektive Montenegros lagstiftning endast har sitt säte på gemenskapens respektive Montenegros territorium, ska bolaget anses vara ett gemenskapsbolag respektive ett montenegrinskt bolag om dess verksamhet har faktisk och fortlöpande anknytning till ekonomin i någon av medlemsstaterna respektive Montenegro.

b) *dotterbolag* till ett bolag: ett bolag som faktiskt kontrolleras av det sistnämnda bolaget.

c) *filial* till ett bolag: en etablering som inte är en juridisk person och som ger intryck av att vara permanent, t.ex. i form av ett moderbolags utvidgning av verksamheten, har en administration och är så utrustad att den kan föra affärsförhandlingar med tredje part så att denna, trots att den vet att det vid behov kommer att finnas ett rättsligt band med moderbolaget, vars huvudkontor ligger utomlands, inte behöver ha direkta kontakter med moderbolaget utan kan göra affärer med den etablering som utgör en utvidgning av verksamheten.

d) *etablering*:

i) För medborgare, rätten att starta förvärvsverksamhet som egenföretagare och att etablera företag, särskilt bolag, som de faktiskt kontrollerar. Medborgares verksamhet som egenföretagare eller affärsverksamhet ska inte omfatta sökande eller tagande av anställning på en annan parts arbetsmarknad eller ge rätt till tillträde till en annan parts arbetsmarknad. Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte för medborgare som inte uteslutande är egenföretagare.

ii) För gemenskapsbolag och montenegrinska bolag, rätten att starta förvärvsverksamhet genom att etablera dotterbolag och filialer i Montenegro respektive gemenskapen.

e) *verksamhet*: utövandet av förvärvsverksamhet.

f) *förvärvsverksamhet*: inkluderar i princip verksamhet inom industri, handel och hantverk och inom de fria yrkena.

g) *medborgare i gemenskapen* respektive *medborgare i Montenegro*: en fysisk person som är medborgare i en av medlemsstaterna respektive i Montenegro.

h) När det gäller internationell sjötransport, inbegripet kombinerad transport med en sjöetapp, ska bestämmelserna i detta kapitel och kapitel III även tillämpas på medborgare i en medlemsstat och medborgare i Montenegro som är etablerade utanför gemenskapen respektive Montenegro samt på rederier som är etablerade utanför gemenskapen eller Montenegro men som kontrolleras av medborgare i en medlemsstat respektive medborgare i Montenegro, om deras fartyg är registrerade i den medlemsstaten respektive i Montenegro i överensstämmelse med deras respektive lagstiftning.

i) *finansiella tjänster*: sådan verksamhet som beskrivs i bilaga VI. Stabiliserings- och associeringsrådet får utvidga och ändra tillämpningsområdet för den bilagan.

Artikel 53

1. Montenegro ska underlätta för gemenskapsbolag och medborgare i gemenskapen att upprätta verksamhet på dess territorium. Från och med den dag då avtalet träder i kraft ska Montenegro i det syftet

i) när det gäller etablering av gemenskapsbolag, bevilja en behandling som inte är mindre gynnsam än den som Montenegro ger sina egna bolag eller bolag från tredjeländer, beroende på vilken som är mest gynnsam, och

ii) när det gäller verksamheten i dotterbolag och filialer till gemenskapsbolag etablerade i Montenegro, bevilja en behandling som inte är mindre gynnsam än den som Montenegro ger sina egna bolag och filialer eller dotterbolag och filialer till bolag från tredjeländer, beroende på vilken som är mest gynnsam.

2. Från och med den dag då avtalet träder i kraft ska gemenskapen och dess medlemsstater

i) när det gäller etablering av montenegrinska bolag, bevilja en behandling som inte är mindre gynnsam än den som medlemsstaterna ger sina egna bolag eller bolag från tredjeländer, beroende på vilken som är mest gynnsam, och

ii) när det gäller verksamheten i dotterbolag och filialer till montenegrinska bolag etablerade på deras territorium, bevilja en behandling som inte är mindre gynnsam än den som medlemsstaterna ger sina egna bolag och filialer eller dotterbolag och filialer till bolag från tredjeländer som är etablerade på deras territorium, beroende på vilken som är mest gynnsam.

3. Parterna får inte införa några nya regler eller åtgärder som innebär att bolag från den andra parten diskrimineras i förhållande till deras egna bolag vid etablering på dess territorium och, efter etableringen, med avseende på verksamheten.

4. Fyra år efter den dag då avtalet träder i kraft ska stabiliserings- och associeringsrådet fastställa förutsättningarna för att utvidga bestämmelserna ovan till att också gälla etablering av medborgare från gemenskapen respektive Montenegro i syfte att starta förvärvsverksamhet som egenföretagare.

5. Trots vad som sägs i denna artikel ska

a) dotterbolag och filialer till gemenskapsbolag från och med den dag då avtalet träder i kraft ha rätt att bruka och hyra fast egendom i Montenegro,

b) dotterbolag och filialer till gemenskapsbolag från och med den dag då avtalet träder i kraft ha samma rätt som montenegrinska bolag att förvärva och att utnyttja äganderätt till fast egendom och samma rättigheter som montenegrinska bolag i fråga om kollektiva nyttigheter eller nyttigheter av gemensamt intresse, om dessa rättigheter är nödvändiga för att utöva den förvärvsverksamhet för vilka de har etablerats.

Artikel 54

1. Om inte annat följer av artikel 56 får parterna reglera etablering och verksamhet för bolag och medborgare på sitt territorium i den mån som regleringen inte diskriminerar den andra partens bolag och medborgare i förhållande till partens egna bolag och medborgare; detta ska dock inte gälla för finansiella tjänster enligt bilaga IV.

2. För finansiella tjänster ska en part, utan hinder av andra bestämmelser i detta avtal, inte vara förhindrad att vidta åtgärder av försiktighetsskäl, t.ex. åtgärder för att skydda investerare, insättare, försäkringstagare eller personer vars egendom förvaltas av en tillhandahållare av finansiella tjänster eller för att säkra det finansiella systemets integritet och stabilitet. Åtgärderna får inte användas som ett sätt att undgå partens skyldigheter enligt avtalet.

3. Inget i detta avtal ska tolkas som en skyldighet för en part att lämna ut information om enskilda kunders affärer och konton eller sådan förtrolig information eller information rörande egendomsförhållanden som innehas av offentliga organ.

Artikel 55

1. Detta kapitel ska inte tillämpas på lufttransporttjänster, transporttjänster på inre vattenvägar och sjötransporttjänster genom cabotage; detta ska dock inte påverka tillämpningen av bestämmelser om det motsatta i det multilaterala avtalet om upprättandet av ett gemensamt europeiskt luftrum (ECAA).

2. Stabiliserings- och associeringsrådet får lämna rekommendationer i syfte att förbättra möjligheterna till etablering och verksamhet på de områden som avses i punkt 1.

Artikel 56

1. Artiklarna 53 och 54 utesluter inte att en part tillämpar särskilda regler för etablering och verksamhet på sitt territorium för filialer till bolag från den andra parten som inte inrättats på den första partens territorium, om reglerna är berättigade med hänsyn till rättsliga eller tekniska skillnader mellan sådana filialer och filialer till bolag som inrättats på partens territorium eller, när det gäller finansiella tjänster, av försiktighetsskäl.

2. Skillnaden i behandling får inte gå utöver vad som är nödvändigt till följd av sådana rättsliga eller tekniska skillnader eller, när det gäller finansiella tjänster, av försiktighetsskäl.

Artikel 57

För att underlätta för medborgare i gemenskapen och medborgare i Montenegro att starta och utöva reglerad yrkesverksamhet i Montenegro respektive gemenskapen ska stabiliserings- och associeringsrådet undersöka vilka åtgärder som är nödvändiga för ett ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. Stabiliserings- och associeringsrådet får vidta alla nödvändiga åtgärder i detta syfte.

Artikel 58

1. Gemenskapsbolag som är etablerade på Montenegros territorium och montenegrinska bolag som är etablerade på gemenskapens territorium ska ha rätt att, i enlighet med etableringslandets lagstiftning, på Montenegros respektive gemenskapens territorium anställa eller låta sina dotterbolag eller filialer anställa medborgare i gemenskapens medlemsstater respektive i Montenegro, förutsatt att dessa personer utgör nyckelpersonal enligt punkt 2 och är anställda endast av bolagen, dotterbolagen eller filialerna. Uppehålls- och arbetstillståndet för dessa anställda får endast omfatta tiden för anställningen.

2. Som anställda i nyckelställning hos ovan avsedda bolag, nedan kallade ”organisationer”, betraktas anställda som förflyttas internt enligt definitionen i led c inom nedan angivna kategorier, under förutsättning att organisationen är en juridisk person och att de berörda personerna har varit anställda av organisationen eller delägare i den (på annat sätt än som majoritetsaktieägare) i minst ett år omedelbart innan de förflyttades:

   a) Personer i ledande ställning i en organisation, som i första hand leder etableringens administration och som står under allmänt överinseende av och får instruktioner från i främsta rummet styrelsen eller bolagets aktieägare eller motsvarande; hit hör personer som

   – leder etableringen eller en avdelning eller underavdelning av den,

   – övervakar och kontrollerar det arbete som utförs av annan tillsyns- eller ledningspersonal eller personal med särskilda fackkunskaper,

   – har behörighet att personligen anställa och avskeda eller tillstyrka anställning, avskedande och andra personalåtgärder.

   b) Personer som är anställda i en organisation och som har ovanliga kunskaper som är väsentliga för etableringens funktion, forskningsutrustning, teknik eller administration. Vid sidan av kunskaper som är specifika för etableringen får man vid bedömningen av dessa kunskaper också beakta en hög kvalifikationsnivå för en typ av arbete eller bransch som kräver särskilt tekniskt kunnande, inbegripet en officiellt godkänd yrkestillhörighet.

   c) Med *anställda som förflyttas internt* avses fysiska personer som arbetar i en organisation på en parts territorium och som tillfälligt förflyttas i samband med förvärvsverksamhet på den andra partens territorium; o rganisationen måste ha sin huvudsakliga verksamhetsort på en av parternas territorium och förflyttningen måste ske till en etablering (filial, dotterbolag) som hör till organisationen och som aktivt bedriver liknande förvärvsverksamhet på den andra partens territorium.

3. Medborgare i Montenegro respektive i gemenskapen ska tillåtas resa in i och tillfälligt uppehålla sig på gemenskapens respektive Montenegros territorium när dessa bolagsföreträdare är personer i överordnad ställning enligt punkt 2 a i ett bolag och ansvarar för att i en medlemsstat etablera ett dotterbolag eller en filial till ett montenegrinskt bolag eller för att i Montenegro etablera ett dotterbolag eller en filial till ett gemenskapsbolag, såvida

   – dessa företrädare inte arbetar med direktförsäljning eller tillhandahållande av tjänster och inte får någon ersättning från en källa i etableringsvärdlandet, och

   – bolaget har sin huvudsakliga verksamhetsort utanför gemenskapen respektive Montenegro och inte har några andra företrädare, kontor, filialer eller dotterbolag i den medlemsstaten respektive i Montenegro.

KAPITEL III
TILLHANDAHÅLLANDE AV TJÄNSTER

Artikel 59

1. Gemenskapen och Montenegro förbinder sig att i enlighet med bestämmelserna nedan vidta nödvändiga åtgärder för att gradvis tillåta tillhandahållande av tjänster av bolag eller medborgare i gemenskapen eller i Montenegro som är etablerade i en annan part än den där den person för vilken tjänsterna är avsedda är etablerad.

2. I takt med den liberaliseringsprocess som avses i punkt 1 ska parterna tillåta tillfällig rörlighet för de fysiska personer som tillhandahåller tjänsten i fråga eller är anställda av tillhandahållaren av tjänsten såsom anställda i nyckelställning enligt definitionen i artikel 58; hit hör fysiska personer som är företrädare för ett bolag eller en medborgare i gemenskapen eller i Montenegro och som ansöker om tillfälligt inresetillstånd för att förhandla om försäljning av tjänster eller ingå avtal om försäljning av tjänster för tjänstetillhandahållarens räkning, förutsatt att dessa företrädare inte kommer att arbeta med direktförsäljning till allmänheten eller med att själva tillhandahålla tjänsterna.

3. Efter fyra år ska stabiliserings- och associeringsrådet vidta nödvändiga åtgärder för att gradvis genomföra punkt 1. Parternas framsteg i tillnärmningen av lagstiftningen ska då beaktas.

Artikel 60

1. Parterna får inte vidta några åtgärder som betydligt begränsar villkoren för tillhandahållande av tjänster av bolag eller medborgare i gemenskapen eller i Montenegro som är etablerade i en annan part än den där den person för vilken tjänsterna är avsedda är etablerad, i jämförelse med den situation som rådde dagen före den dag då detta avtal trädde i kraft.

2. Om någon av parterna anser att åtgärder som införts av den andra parten efter avtalets ikraftträdande leder till en situation som betydligt begränsar tillhandahållandet av tjänster i jämförelse med den situation som rådde den dag då detta avtal trädde i kraft, får den begära samråd med den andra parten.

Artikel 61

För tillhandahållande av transporttjänster mellan gemenskapen och Montenegro ska följande gälla:

1. När det gäller landtransport ska förhållandet mellan parterna regleras av protokoll 4, vars syfte särskilt är att sörja för en oinskränkt transittrafik på väg genom Montenegro och hela gemenskapen, en effektiv tillämpning av principen om icke-diskriminering och en gradvis harmonisering av Montenegros lagstiftning på transportområdet med gemenskapens.

2. För internationell sjötransport åtar sig parterna att effektivt tillämpa principen om obegränsat tillträde, på kommersiella grunder, till den internationella marknaden för

sjötransport och till internationell sjöfart och att respektera internationella och europeiska skyldigheter i fråga om sjösäkerhet, sjöfartsskydd och miljönormer.

Parterna bekräftar sin uppslutning kring principen om fri konkurrens som en väsentlig faktor i internationell sjötransport.

3. Vid tillämpning av principerna i punkt 2

   a) får parterna inte införa lastfördelningsbestämmelser i framtida bilaterala avtal med tredjeländer,

   b) ska parterna den dag då detta avtal träder i kraft avskaffa alla ensidiga åtgärder och administrativa, tekniska och andra hinder som skulle kunna få en restriktiv eller diskriminerande verkan på det fria tillhandahållandet av tjänster inom internationell sjötransport,

   c) ska varje part, bland annat när det gäller tillträde till hamnar som är öppna för internationell handel och utnyttjande av infrastruktur och andra sjöfartstjänster i hamnarna samt därtill knutna avgifter och i fråga om tullfaciliteter och tilldelning av hamnplatser och faciliteter för lastning och lossning, bevilja fartyg som drivs av medborgare eller bolag hos den andra parten en behandling som inte är mindre gynnsam än den som beviljas partens egna fartyg.

4. I syfte att sörja för en samordnad utveckling och en gradvis liberalisering av transport mellan parterna, anpassad till deras ömsesidiga handelsbehov, ska parterna reglera villkoren för ömsesidigt marknadstillträde inom lufttransport genom det multilaterala avtalet om upprättandet av ett gemensamt europeiskt luftrum (ECAA).

5. Innan det avtal som avses i punkt 4 ingås får parterna inte vidta några åtgärder som är mer restriktiva eller diskriminerande än de som gäller före den dag då det här avtalet träder i kraft.

6. Montenegro ska anpassa sin lagstiftning, inklusive administrativa, tekniska och andra föreskrifter, till den som gäller i gemenskapen för luft-, sjö-, och landtransport och transport på inre vattenväg, i den mån detta gagnar liberaliseringen och ett ömsesidigt tillträde till parternas marknader samt underlättar passagerar- och godstrafiken.

7. I takt med de gemensamma framstegen mot målen i detta kapitel ska stabiliserings- och associeringsrådet undersöka möjligheterna att skapa de nödvändiga förutsättningarna för ökad frihet att tillhandahålla tjänster inom lufttransport, landtransport och transport på inre vattenväg.

KAPITEL IV
LÖPANDE BETALNINGAR OCH KAPITALRÖRELSER

Artikel 62

Parterna åtar sig att i fritt konvertibel valuta tillåta alla betalningar och överföringar på betalningsbalansens bytesbalans mellan gemenskapen och Montenegro, i enlighet med artikel VIII i stadgan för Internationella valutafonden.

Artikel 63

1. När det gäller transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans ska parterna från och med den dag då avtalet träder i kraft garantera fri rörlighet för kapital i samband med direktinvesteringar i bolag som bildats enligt värdlandets lagstiftning och investeringar som görs i enlighet med kapitel II i avdelning V samt i samband med omvandling till likvida medel eller repatriering av sådana investeringar och eventuell vinst därav.

2. När det gäller transaktioner på betalningsbalansens kapitalbalans och finansiella balans ska parterna från och med den dag då avtalet träder i kraft garantera fri rörlighet för kapital i samband med krediter vid affärstransaktioner eller tillhandahållande av tjänster där någon som är bosatt på en parts territorium deltar samt i samband med finansiella lån och krediter med en löptid på mer än ett år.

3. Montenegro ska från och med den dag då avtalet träder i kraft bevilja medborgare i gemenskapen som förvärvar fast egendom på dess territorium nationell behandling.

4. Gemenskapen och Montenegro ska se till att det från och med den dag då avtalet träder i kraft råder fri rörlighet för kapital i samband med portföljinvesteringar samt finansiella lån och krediter med en löptid på mindre än ett år.

5. Parterna får inte införa några nya restriktioner för kapitalrörelser och löpande betalningar mellan personer som är bosatta i gemenskapen respektive Montenegro, och de får inte göra gällande regler mer restriktiva; denna bestämmelse ska inte påverka tillämpningen av punkt 1.

6. Om kapitalrörelser mellan gemenskapen och Montenegro under exceptionella omständigheter orsakar eller riskerar att orsaka allvarliga svårigheter för bedrivandet av valuta- eller penningpolitiken i gemenskapen eller Montenegro, får gemenskapen respektive Montenegro vidta skyddsåtgärder under högst sex månader med avseende på kapitalrörelser mellan gemenskapen och Montenegro, förutsatt att åtgärderna är absolut nödvändiga; denna bestämmelse ska inte påverka tillämpningen av artikel 62 eller den här artikeln.

7. Inget i bestämmelserna ovan ska tolkas så, att de hindrar parternas ekonomiska aktörer från att omfattas av en mer gynnsam behandling som eventuellt föreskrivs i gällande bilaterala eller multilaterala avtal som inbegriper parterna i det här avtalet.

8. Parterna ska samråda i syfte att underlätta kapitalrörelser mellan gemenskapen och Montenegro och på sätt främja avtalets mål.

Artikel 64

1. Under det första året efter den dag då avtalet träder i kraft ska gemenskapen och Montenegro vidta åtgärder för att skapa de nödvändiga förutsättningarna för en gradvis utvidgad tillämpning av gemenskapens regler om fri rörlighet för kapital.

2. Vid utgången av det andra året efter den dag då avtalet träder i kraft ska stabiliserings- och associeringsrådet fastställa villkoren för en fullständig tillämpning i Montenegro av gemenskapens regler om fri rörlighet för kapital.

KAPITEL V
ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 65

1. Bestämmelserna i denna avdelning ska tillämpas med förbehåll för begränsningar som är motiverade med hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa.

2. De ska inte gälla för verksamhet på någondera partens territorium som, ens tillfälligt, har anknytning till myndighetsutövning.

Artikel 66

Vid tillämpning av denna avdelning ska inget i detta avtal hindra parterna från att tillämpa sina egna lagar och andra författningar om inresa och vistelse, anställning, arbetsvillkor, fysiska personers etablering samt tillhandahållande av tjänster, särskilt när det gäller beviljande, förlängning eller avslag på ansökan om uppehållstillstånd, förutsatt att de inte tillämpar dem på ett sådant sätt att fördelarna för någon av parterna enligt någon av avtalets bestämmelser upphävs eller begränsas. Denna bestämmelse ska inte påverka tillämpningen av artikel 65.

Artikel 67

Bestämmelserna i denna avdelning ska också gälla för bolag som kontrolleras och uteslutande ägs gemensamt av montenegrinska bolag eller medborgare i Montenegro och gemenskapsbolag eller medborgare i gemenskapen.

Artikel 68

1. Den behandling som mest gynnad nation som ges i enlighet med denna avdelning ska inte gälla i fråga om skatteförmåner som parterna beviljar eller i framtiden kommer att bevilja på grundval av avtal för att undvika dubbelbeskattning eller andra skattearrangemang.

2. Ingen bestämmelse i denna avdelning ska tolkas så, att den hindrar parterna från att anta eller genomföra åtgärder som syftar till att förhindra skatteundandragande eller

skatteflykt enligt skattebestämmelser i avtal för att undvika dubbelbeskattning, andra skattearrangemang eller nationell skattelagstiftning.

3. Ingen bestämmelse i denna avdelning ska tolkas så, att den hindrar medlemsstaterna eller Montenegro från att vid tillämpning av de relevanta bestämmelserna i sin skattelagstiftning skilja mellan skattebetalare som inte befinner sig i identiska situationer, särskilt i fråga om bosättningsort.

Artikel 69

1. Parterna ska där så är möjligt bemöda sig om undvika att införa restriktiva åtgärder, härunder åtgärder som rör import, för betalningsbalanssyften. En part som inför sådana åtgärder ska snarast möjligast lägga fram en tidsplan för deras upphävande för den andra parten.

2. Om en eller flera medlemsstater eller Montenegro har eller står inför en överhängande risk för allvarliga betalningsbalanssvårigheter får gemenskapen eller Montenegro, beroende på vem som berörs, vidta restriktiva åtgärder i enlighet med villkoren i WTO-avtalet, även åtgärder som rör import; åtgärderna ska vara tidsbegränsade och får inte gå utöver vad som är absolut nödvändigt för att komma till rätta med betalningsbalanssituationen. Gemenskapen eller Montenegro, beroende på vem som berörs, ska omedelbart underrätta den andra parten om åtgärderna.

3. Restriktiva åtgärder får inte tillämpas på överföringar i samband med investeringar, särskilt inte på repatriering av investerade eller återinvesterade belopp eller någon form av avkastning på dessa.

Artikel 70

Bestämmelserna i denna avdelning ska gradvis anpassas, särskilt mot bakgrund av krav som uppkommer genom artikel V i allmänna tjänstehandelsavtalet (GATS).

Artikel 71

Detta avtal ska inte hindra någon av parterna från att vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra att dess åtgärder beträffande tredjeländers tillträde till dess marknad kringgås med hjälp av avtalets bestämmelser.

AVDELNING VI
TILLNÄRMNING AV LAGSTIFTNING, KONTROLL AV LAGSTIFTNINGENS EFTERLEVNAD SAMT KONKURRENSBESTÄMMELSER

Artikel 72

1. Parterna erkänner betydelsen av att Montenegros lagstiftning närmas till gemenskapens och genomförs effektivt. Montenegro ska bemöda sig om att se till att dess nuvarande och framtida lagstiftning gradvis blir förenlig med gemenskapens regelverk. Montenegro ska se till att dess nuvarande och framtida lagstiftning tillämpas korrekt och att efterlevnaden övervakas.

2. Tillnärmningen ska inledas den dag då detta avtal undertecknas och gradvis byggas ut så att den senast vid utgången av övergångsperioden enligt artikel 8 omfattar alla de delar av gemenskapens regelverk som avses i avtalet.

3. Tillnärmningen ska i det första skedet framför allt inriktas på centrala delar av gemenskapens regelverk för den inre marknaden, t.ex. för den finansiella sektorn och området rättvisa, frihet och säkerhet, och på handelsrelaterade områden. I ett senare skede ska tillnärmningen inriktas på återstående delar av regelverket.

   Tillnärmningen ska genomföras på grundval av ett program som ska överenskommas mellan Europeiska gemenskapernas kommission och Montenegro.

4. Montenegro ska också, i samförstånd med Europeiska gemenskapernas kommission, fastställa regler för övervakning av tillnärmningen och av de åtgärder för kontroll av lagstiftningens efterlevnad som ska vidtas.

Artikel 73
Konkurrensbestämmelser och andra ekonomiska bestämmelser

1. Följande är oförenligt med avtalets korrekta tillämpning, i den mån det kan påverka handeln mellan gemenskapen och Montenegro:

   i) Alla avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen.

   ii) Ett eller flera företags missbruk av en dominerande ställning på gemenskapens eller Montenegros territorium som helhet eller inom en väsentlig del av detta.

   iii) Allt statligt stöd som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller vissa produkter.

2. Förfaranden som strider mot denna artikel ska bedömas enligt de kriterier som följer av tillämpningen av gemenskapens konkurrensbestämmelser, i synnerhet artiklarna 81, 82, 86 och 87 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och de rättsakter för tolkning av dessa bestämmelser som antagits av gemenskapsinstitutionerna.

3. Parterna ska sörja för att ett operativt oberoende offentligt organ får befogenhet att till fullo tillämpa punkt 1 i och 1 ii i fråga om privata och offentliga företag och företag som beviljats särskilda rättigheter.

4. Inom ett år från den dag då avtalet träder i kraft ska Montenegro inrätta en operativt oberoende myndighet med befogenhet att till fullo tillämpa punkt 1 iii. Myndigheten ska bland annat ha befogenhet att tillåta statliga stödsystem och enskilda fall av stöd i överensstämmelse med punkt 2 och att beordra att statligt stöd som beviljats olagligen återkrävs.

5. Båda parterna ska sörja för öppenhet om statligt stöd, bland annat genom att årligen lämna den andra parten en rapport eller liknande som följer den metod och uppläggning som används i gemenskapens översikt avseende statligt stöd. Om den ena parten begär det ska den andra parten lämna upplysningar om bestämda enskilda fall av offentligt stöd.

6. Montenegro ska upprätta en heltäckande förteckning över stödordningar som införts före inrättandet av den myndighet som avses i punkt 4 och ska anpassa dessa stödordningar till de kriterier som avses i punkt 2 inom fyra år från den dag då avtalet träder i kraft.

7. a) För tillämpning av punkt 1 iii är parterna överens om att offentligt stöd som beviljas av Montenegro under de första fem åren efter den dag då avtalet träder i kraft ska bedömas med beaktande av att Montenegro ska betraktas som ett område som är jämställbart med de områden i gemenskapen som nämns i artikel 87.3 a i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

   b) Inom fyra år från den dag då avtalet träder i kraft ska Montenegros uppgifter till kommissionen om landets BNP per capita vara harmoniserade på NUTS II-nivå. Den myndighet som avses i punkt 4 och Europeiska gemenskapernas kommission ska därefter tillsammans bedöma om regionerna i Montenegro är stödberättigade och vilken maximal stödnivå som får tillämpas i dem för att sedan upprätta en regionalstödskarta på grundval av gemenskapens riktlinjer.

8. Regler för eventuellt statligt stöd till stålindustrin fastställs i protokoll 5. Där slås bland annat fast vad som ska iakttas om stålindustrin beviljas omstruktureringsstöd. Det understryks att stödet måste vara av undantagskaraktär, tidsbegränsat och förenat med kapacitetsminskningar som är baserade på genomförbarhetsprogram.

9. För de produkter som avses i avdelning IV kapitel II

   - ska punkt 1 iii inte gälla,

   - ska förfaranden som strider mot punkt 1 i prövas enligt de kriterier som gemenskapen fastställt på grundval av artiklarna 36 och 37 i fördraget om

upprättandet av Europeiska gemenskapen och särskilda gemenskapsrättsakter som antagits på grundval av de artiklarna.

10. Om någon av parterna finner att ett bestämt förfarande är oförenligt med punkt 1, får den vidta lämpliga åtgärder efter samråd inom stabiliserings- och associeringsrådet eller efter 30 arbetsdagar räknat från den dag då frågan hänsköts för samråd. Denna artikel ska på inget sätt förhindra eller påverka antagandet av antidumpnings- eller utjämningsåtgärder från gemenskapens eller Montenegros sida i enlighet med relevanta artiklar i GATT 1994 eller WTO-avtalet om subventioner och utjämningsåtgärder och parternas egen motsvarande lagstiftning.

Artikel 74
Offentliga företag

Senast vid utgången av det tredje året efter den dag då avtalet träder i kraft ska Montenegro tillämpa principerna i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 86, på offentliga företag och företag som beviljats särskilda eller exklusiva rättigheter.

De särskilda rättigheterna för offentliga företag får under övergångsperioden inte innefatta möjligheten att införa kvantitativa begränsningar eller åtgärder med motsvarande verkan för import från gemenskapen till Montenegro.

Artikel 75
Immateriella, industriella och kommersiella rättigheter

1. I enlighet med denna artikel och bilaga VII bekräftar parterna den vikt de fäster vid att sörja för ett tillräckligt och effektivt skydd för och tillräckliga och effektiva medel för att hävda immateriella, industriella och kommersiella rättigheter.

2. När det gäller erkännande och skydd av immateriella, industriella och kommersiella rättigheter ska parterna från och med den dag då avtalet träder i kraft bevilja företag och medborgare från den andra parten en behandling som inte är mindre förmånlig än den som de beviljar tredjeländer enligt bilaterala avtal.

3. Montenegro ska vidta nödvändiga åtgärder för att senast fem år efter den dag då avtalet träder i kraft garantera en skyddsnivå för immateriella, industriella och kommersiella rättigheter som motsvarar den som gäller i gemenskapen; detta ska också innefatta effektiva medel för att hävda sådana rättigheter.

4. Montenegro förbinder sig att inom den tid som anges i punkt 3 ansluta sig till de multilaterala konventioner om immateriella, industriella och kommersiella rättigheter som nämns i bilaga VII. Stabiliserings- och associeringsrådet får besluta att ålägga Montenegro att ansluta sig till specifika multilaterala konventioner på detta område.

5. Om det uppstår problem på området immateriella, industriella och kommersiella rättigheter som påverkar handelsvillkoren ska dessa problem, på begäran av endera parten, skyndsamt hänskjutas till stabiliserings- och associeringsrådet i syfte att nå en för båda parter tillfredsställande lösning.

Artikel 76
Offentlig upphandling

1. Gemenskapen och Montenegro anser det vara ett eftersträvansvärt mål att öppna tilldelningen av offentliga upphandlingskontrakt på icke-diskriminerande och ömsesidig grundval och särskilt i enlighet med WTO:s regler.

2. Från och med den dag då avtalet träder i kraft ska montenegrinska bolag, oavsett om de är etablerade i gemenskapen eller inte, ges tillträde till upphandlingsförfaranden i gemenskapen enligt gemenskapens upphandlingsregler på villkor som inte är mindre gynnsamma än de villkor som gäller för gemenskapsbolag.

   Bestämmelserna ovan ska också gälla för kontrakt inom sektorn för allmännyttiga tjänster när Montenegros regering har antagit lagstiftning för att införa gemenskapens regler på det området. Gemenskapen ska regelbundet undersöka om Montenegro faktiskt har infört sådan lagstiftning.

3. Från och med den dag då avtalet träder i kraft ska gemenskapsbolag som är etablerade i Montenegro enligt bestämmelserna i avdelning V kapitel II ges tillträde till upphandlingsförfaranden i Montenegro på villkor som inte är mindre gynnsamma än de villkor som gäller för montenegrinska bolag.

4. Från och med den dag då avtalet träder i kraft ska gemenskapsbolag som inte är etablerade i Montenegro ges tillträde till upphandlingsförfaranden i Montenegro på villkor som inte är mindre gynnsamma än de som gäller för montenegrinska bolag.

5. Stabiliserings- och associeringsrådet ska med jämna mellanrum undersöka om Montenegro skulle kunna ge alla gemenskapsbolag tillträde till upphandlingsförfaranden i Montenegro. Montenegro ska årligen rapportera till stabiliserings- och associeringsrådet om vilka åtgärder man vidtagit för att öka insynen i offentlig upphandling och ge möjlighet till en effektiv rättslig överprövning av beslut som rör offentlig upphandling,

6. För etablering, verksamhet och tillhandahållande av tjänster mellan gemenskapen och Montenegro samt anställning av och rörlighet för arbetskraft i samband med fullgörande av offentliga upphandlingskontrakt gäller artiklarna 49–64.

Artikel 77
Standardisering, metrologi, ackreditering och bedömning av överensstämmelse

1. Montenegro ska vidta nödvändiga åtgärder för att gradvis uppnå överensstämmelse med gemenskapens tekniska föreskrifter och med europeiska förfaranden för standardisering, metrologi, ackreditering och bedömning av överensstämmelse.

2. I detta syfte ska parterna sträva efter att

   – främja användningen av gemenskapens tekniska föreskrifter, europeiska standarder samt förfaranden för bedömning av överensstämmelse,

   – lämna stöd för att främja uppbyggnad av högkvalitativ infrastruktur för standardisering, metrologi, ackreditering och bedömning av överensstämmelse,

– främja Montenegros deltagande i verksamheten inom organisationer som arbetar med standardisering, bedömning av överensstämmelse, metrologi och liknande uppgifter (CEN, Cenelec, ETSI, EA, Welmec, Euromet m.fl.),

– om så är lämpligt ingå ett avtal om bedömning av överensstämmelse och godtagande av industriprodukter, när Montenegros lagstiftning och förfaranden har anpassats tillräckligt till gemenskapens och tillräcklig sakkunskap finns att tillgå.

Artikel 78
Konsumentskydd

Parterna ska samarbeta i syfte att anpassa Montenegros normer på konsumentskyddsområdet till gemenskapens. Ett effektivt konsumentskydd är nödvändigt för en väl fungerande marknadsekonomi och förutsätter att det byggs upp administrativa strukturer som kan svara för marknadsövervakning och kontroll av lagstiftningens efterlevnad på detta område.

Parterna ska i det syftet och med hänsyn till sina gemensamma intressen främja och sörja för

– en strategi för aktivt konsumentskydd i enlighet med gemenskapsrätten; hit hör ökad konsumentupplysning samt uppbyggnad av oberoende organisationer,

– harmonisering av Montenegros konsumentskyddslagstiftning med gemenskapens,

– ett effektivt rättsskydd för konsumenten i syfte att förbättra kvaliteten på konsumtionsvaror och upprätthålla godtagbara säkerhetsnormer,

– övervakning genom behöriga myndigheter av att reglerna efterlevs samt möjlighet till rättslig prövning vid tvister,

– informationsutbyte om farliga produkter.

Artikel 79
Arbetsvillkor och lika möjligheter

Montenegro ska gradvis harmonisera sin lagstiftning om arbetsvillkor (särskilt hälsa och säkerhet i arbetet) och lika möjligheter till gemenskapens.

AVDELNING VII
RÄTTVISA, FRIHET OCH SÄKERHET

Artikel 80
Förstärkning av institutioner och rättsstat

I sitt samarbete om rättvisa, frihet och säkerhet ska parterna fästa särskild vikt vid att befästa rättsstaten och stärka institutioner på alla nivåer inom förvaltning i allmänhet och inom brottsbekämpning och rättskipning i synnerhet. Samarbetet ska särskilt syfta till att stärka

domstolsväsendets oberoende och öka dess effektivitet, förbättra polisens och andra brottsbekämpande organs verksamhet, tillhandahålla lämplig utbildning och bekämpa korruption och organiserad brottslighet.

Artikel 81
Skydd av personuppgifter

Montenegro ska vid avtalets ikraftträdande harmonisera sin lagstiftning om skydd av personuppgifter med gemenskapslagstiftningen och med annan lagstiftning på europeisk eller internationell nivå om personlig integritet. Montenegro ska inrätta ett eller flera oberoende tillsynsorgan med tillräckliga ekonomiska resurser och personalresurser för att effektivt kunna övervaka och garantera att dess lagstiftning om skydd av personuppgifter efterlevs. Parterna ska samarbeta för att nå detta mål.

Artikel 82
Visering, gränsförvaltning, asyl och migration

Parterna ska samarbeta om visering, gränskontroll, asyl och migration och fastställa en ram för detta samarbete, även på regional nivå; de ska därvid beakta och, där så är lämpligt, till fullo utnyttja andra befintliga initiativ på detta område.

Samarbetet i dessa frågor ska baseras på samråd och nära samordning mellan parterna och omfatta tekniskt och administrativt bistånd för

– informationsutbyte om lagstiftning och praxis,

– utarbetande av lagstiftning,

– effektivisering av institutioner,

– personalutbildning,

– säkerhet när det gäller resehandlingar samt avslöjande av falska handlingar,

– gränsförvaltning.

Samarbetet ska särskilt inriktas på följande:

– När det gäller asyl: tillämpning av nationell lagstiftning på ett sådant sätt att normerna i 1951 års Genèvekonvention och 1967 års New York-protokoll uppfylls, för att därigenom sörja för att principen om principen om att ingen som riskerar att utsättas för förföljelse ska avvisas (*non-refoulement*) och andra rättigheter för asylsökande och flyktingar respekteras.

– När det gäller laglig migration: bestämmelser om rätt till inresa samt rättigheter och rättslig ställning för dem som tillåtits resa in i landet. I fråga om migration är parterna överens om att medborgare från andra länder som är lagligen bosatta på deras territorier ska behandlas rättvist; de är också överens om att främja en integrationspolitik som syftar till att bevilja dessa personer rättigheter och skyldigheter som är jämförbara med dem som deras egna medborgare har.

Artikel 83
Förebyggande och stävjande av illegal invandring; återtagande

Parterna ska samarbeta i syfte att förebygga och stävja illegal invandring. För det ändamålet är Montenegro och medlemsstaterna överens om att återta alla sina medborgare som olagligen befinner sig på den andra partens territorium; de är också överens om att [ingå och] till alla delar genomföra ett avtal om återtagande som även omfattar en skyldighet att återta tredjeländers medborgare samt statslösa personer.

Medlemsstaterna och Montenegro ska förse sina medborgare med lämpliga identitetshandlingar och låta dem få tillgång till de administrativa resurser som behövs för detta.

Särskilda förfaranden för återtagande av egna medborgare, tredjeländers medborgare samt statslösa personer fastställs i avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Republiken Montenegro om återtagande av personer utan uppehållstillstånd.

Montenegro samtycker till att ingå avtal om återtagande med övriga länder som deltar i stabiliserings- och associeringsprocessen och åtar sig att vidta alla nödvändiga åtgärder för att de avtal om återtagande som avses i denna artikel ska genomföras snabbt och smidigt.

Stabiliserings- och associeringsrådet ska fastställa andra gemensamma insatser som kan göras för att förebygga och stävja illegal invandring, härunder även människohandel och nätverk för illegal invandring.

Artikel 84
Penningtvätt och finansiering av terrorism

1. Parterna ska samarbeta i syfte att förhindra att deras finansiella system används för att tvätta intäkter från brottslig verksamhet i allmänhet och från narkotikabrott i synnerhet eller för att finansiera terrorism.

2. Samarbetet på detta område kan omfatta administrativt och tekniskt bistånd i syfte att främja tillämpningen av gällande regler och effektivt fungerande normer och metoder för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism som är likvärdiga med dem som antagits av gemenskapen och internationella forum på detta område, särskilt arbetsgruppen för finansiella åtgärder mot penningtvätt (FATF).

Artikel 85
Samarbete om narkotikabekämpning

1. Parterna ska, inom ramen för sina befogenheter och sin behörighet, samarbeta för att sörja för en balanserad och integrerad hållning i narkotikafrågor. Målet för narkotikapolitiken och åtgärder som vidtas inom dess ram ska vara att stärka strukturerna för narkotikabekämpning, minska tillgången till, handeln med och efterfrågan på olaglig narkotika, hantera de hälsomässiga och sociala följderna av narkotikamissbruk samt införa en effektivare kontroll av prekursorer.

2. Parterna ska komma överens om de samarbetsmetoder som är nödvändiga för att uppnå dessa mål. Åtgärder ska grundas på gemensamt överenskomna principer som är förenliga med EU:s strategi för narkotikabekämpning.

Artikel 86
Förebyggande och bekämpning av organiserad brottslighet och annan olaglig verksamhet

Parterna ska samarbeta för att bekämpa och förebygga brottslighet och annan olaglig verksamhet, organiserad eller inte, t.ex.

– människosmuggling och människohandel,

– olaglig ekonomisk verksamhet, särskilt valutaförfalskning och förfalskning av andra betalningsmedel än kontanter, olagliga transaktioner med t.ex. industriavfall och radioaktivt material samt transaktioner med olagliga, varumärkesförfalskade eller piratkopierade varor,

– korruption, inom både offentlig och privat sektor, särskilt i samband med bristande insyn i administrativ praxis,

– skattebedrägeri,

– identitetsstöld,

– olaglig handel med narkotika och psykotropa ämnen,

– olaglig handel med vapen,

– förfalskning av dokument,

– smuggling och olaglig handel med varor, bl.a. bilar,

– Internetrelaterad brottslighet.

Vad beträffar valutaförfalskning ska Montenegro ha ett nära samarbete med gemenskapen i syfte att bekämpa förfalskning av sedlar och mynt samt stoppa och bestraffa all förfalskning av sedlar och mynt som kan förekomma på dess territorium. I fråga om förebyggande åtgärder ska Montenegro bemöda sig om att genomföra åtgärder som är likvärdiga med dem som fastställs i gemenskapslagstiftningen och att ansluta sig till internationella konventioner med anknytning till detta rättsområde. Montenegro kan få stöd från gemenskapen i form av t.ex. utbyte, biträde eller utbildning i fråga om skydd mot valutaförfalskning.

Regionalt samarbete och iakttagande av erkända internationella normer vid bekämpning av organiserad brottslighet ska främjas.

Artikel 87
Bekämpning av terrorism

Parterna är överens om att, i överensstämmelse med internationella konventioner i vilka de är parter och med sina respektive lagar och andra författningar, samarbeta i syfte att förebygga och bekämpa terroristhandlingar och deras finansiering; de ska göra detta särskilt

– inom ramen för ett fullständigt genomförande av Förenta nationernas säkerhetsråds resolution 1373 och andra relevanta FN-resolutioner, internationella konventioner och instrument,

– genom informationsutbyte om terroristgrupper och deras stödnätverk i enlighet med internationell och nationell rätt,

– genom erfarenhetsutbyte om medel och metoder för att bekämpa terrorism, även vad beträffar teknik och utbildning, och om förebyggande av terrorism.

AVDELNING VIII
SAMARBETE PÅ OLIKA OMRÅDEN

Artikel 88

1. Gemenskapen och Montenegro ska upprätta ett nära samarbete med syfte att bidra till Montenegros utveckling och tillväxtpotential. Samarbetet ska stärka nuvarande ekonomiska förbindelser på bredast möjliga grundval, till nytta för båda parter.

2. Strategier och åtgärder ska syfta till att få till stånd en hållbar ekonomisk och social utveckling i Montenegro. Miljöaspekter ska redan från början till fullo integreras i strategierna och kraven på en harmonisk social utveckling ska beaktas.

3. Samarbetsstrategierna ska integreras i en regional samarbetsram. Åtgärder som kan främja samarbete mellan Montenegro och dess grannländer, härunder de som är medlemmar av EU, och därmed bidra till regional stabilitet måste ägnas särskild uppmärksamhet. Stabiliserings- och associeringsrådet ska fastställa prioriteringar mellan och inom de nedan angivna samarbetsområdena i överensstämmelse med det europeiska partnerskapet.

Artikel 89
Ekonomisk politik och handelspolitik

Gemenskapen och Montenegro ska underlätta den ekonomiska reformprocessen genom att samarbeta för att förbättra förståelsen för grunddragen i deras respektive ekonomier och för hur den ekonomiska politiken utformas och genomförs i en marknadsekonomi.

För det ändamålet ska gemenskapen och Montenegro samarbeta i syfte att

– utbyta information om makroekonomiska resultat och prognoser och om utvecklingsstrategier,

– tillsammans analysera ekonomiska frågor av gemensamt intresse, bland annat utformningen av den ekonomiska politiken och medlen för att genomföra den,

– främja ett bredare samarbete i syfte att påskynda kunskapsöverföring och tillgång till ny teknik.

Montenegro ska sträva efter att upprätta en fungerande marknadsekonomi och att gradvis närma sin politik till den stabilitetsinriktade politik som förs inom ramen för Europeiska ekonomiska och monetära unionen (EMU). På begäran av de montenegrinska myndigheterna kan gemenskapen tillhandahålla bistånd med syfte att stödja landets ansträngningar i detta avseende.

Samarbetet ska också syfta till ökad rättslig förutsebarhet för företagen genom införande av en stabilt och icke-diskriminerande rättslig ram på handelns område.

Samarbetet på detta område ska omfatta informationsutbyte om Ekonomiska och monetära unionens principer och funktionssätt.

Artikel 90
Statistiksamarbete

Samarbetet mellan parterna ska främst inriktas på prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk om statistik, t.ex. ekonomisk statistik, handelsstatistik och monetär och finansiell statistik. Det ska särskilt syfta till att utveckla ett effektivt och hållbart statistiksystem som kan leverera tillförlitlig, objektiv och korrekt statistik av det slag som behövs för att planera och övervaka Montenegros övergångs- och reformprocess. Samarbetet bör också göra det möjligt för Montenegros statistikinstitut att bättre tillgodose de nationella avnämarnas behov (både den offentliga förvaltningens och den privata sektorns). Statistiksystemet ska vara förenligt med FN:s grundläggande principer för officiell statistik, uppförandekoden för europeisk statistik och europeisk statistiklagstiftning samt utvecklas i riktning mot förenlighet med gemenskapens regelverk. Partnerna ska särskilt samarbeta för att garantera konfidentiell behandling av personuppgifter, gradvis öka datainsamlingen och dataöverföringen till det europeiska statistiksystemet samt utbyta information om metoder, kunskapsöverföring och utbildning.

Artikel 91
Bank- och försäkringstjänster och andra finansiella tjänster

Samarbetet mellan Montenegro och gemenskapen ska inriktas på prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk om bank- och försäkringstjänster och andra finansiella tjänster. Parterna ska samarbeta i syfte att upprätta och vidareutveckla en lämplig ram för främjande av sektorerna för bank- och försäkringstjänster och andra finansiella tjänster i Montenegro som har lojal konkurrens som bärande princip och som garanterar att företagen kan konkurrera på lika villkor.

Artikel 92
Samarbete om intern kontroll och extern revision

Samarbetet mellan parterna ska inriktas på prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk om intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn och om extern revision. Samarbetet mellan parterna ska särskilt syfta till att det, genom att man utarbetar och antar relevant lagstiftning, införs öppna, verksamma och kostnadseffektiva system för intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn och för extern revision vilka följer internationellt godtagna normer och metoder samt bästa praxis i EU. Samarbetet ska

också inriktas på kapacitetsuppbyggnad inom Montenegros centrala revisionsorgan. Ett annat viktigt ämne för samarbete ska vara inrättande och stärkande av centrala harmoniseringsenheter för finansiell förvaltning och kontroll och för internrevision så att de samordnings- och harmoniseringsskyldigheter som följer av kraven ovan kan fullgöras.

Artikel 93
Främjande och skydd av investeringar

Samarbetet mellan parterna på detta område, inom ramen för deras respektive behörighet, ska syfta till att skapa ett gynnsamt klimat för privata investeringar, både inhemska och utländska; sådana investeringar är nödvändiga för Montenegros ekonomiska och industriella återhämtning. Samarbetet ska särskilt syfta till att Montenegro ska förbättra den rättsliga ramen för främjande och skydd av investeringar.

Artikel 94
Industriellt samarbete

Samarbetet ska syfta till att främja en modernisering och omstrukturering av den montenegrinska industrin och enskilda sektorer av denna. Det ska också omfatta industriellt samarbete mellan ekonomiska aktörer, med målet att stärka den privata sektorn under betingelser som garanterar skyddet av miljön.

Initiativen för industriellt samarbete ska avspegla bägge parters prioriteringar. Regionala aspekter av industriell utveckling ska beaktas och i relevanta fall ska transnationella partnerskap främjas. Strävan ska särskilt vara att genom dessa initiativ upprätta en lämplig ram för företag, förbättra kunskaperna om företagsledning samt främja marknader, öppenhet på marknaden och företagsklimat. Upprättandet av effektiva exportfrämjande verksamheter i Montenegro ska särskilt uppmärksammas.

I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till gemenskapens regelverk på det industripolitiska området.

Artikel 95
Små och medelstora företag

Parternas samarbete på detta område ska syfta till att utveckla och stärka små och medelstora företag inom den privata sektorn, understödja nyföretagande på områden som representerar tillväxtmöjligheter och främja samarbete mellan små och medelstora företag i gemenskapen och Montenegro.

I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk om små och medelstora företag och till de tio riktlinjerna i Europeiska stadgan för småföretag.

Artikel 96
Turism

Samarbetet om turism ska främst syfta till att förbättra informationsflödet på detta område (genom internationella nät, databaser, osv.) och främja en utbyggnad av infrastruktur som kan

stimulera till investeringar inom turism samt uppmuntra ett montenegrinskt deltagande i större europeiska turistorganisationer. En annan uppgift blir att undersöka förutsättningarna för gemensamma insatser och att stärka samarbetet mellan turistföretag, experter och behöriga myndigheter eller organ på turismens område (genom utbildning, utbyten och seminarier). I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till gemenskapens regelverk med anknytning till denna sektor.

Samarbetet får integreras i en regional samarbetsram.

Artikel 97
Jordbruk och den agroindustriella sektorn

Samarbetet mellan parterna ska byggas ut på alla prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på jordbruksområdet och det veterinära och fytosanitära området. Samarbetet ska i synnerhet syfta till en modernisering och omstrukturering av Montenegros jordbruk och agroindustriella sektor, särskilt för att uppnå förenlighet med gemenskapens sanitära krav, förbättra vattenförvaltning och landsbygdsutveckling och utveckla landets skogssektor, samt till en gradvis tillnärmning av landets lagstiftning och praxis till gemenskapens regler och normer.

Artikel 98
Fiske

Parterna ska undersöka möjligheterna att fastställa områden av gemensamt intresse inom fiskesektorn där båda parterna kan dra nytta av att samarbeta. I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på fiskeområdet; hit hör att fullgöra internationella skyldigheter som härrör ur internationella och regionala fiskeorganisationers bestämmelser om förvaltning och bevarande av fiskeresurser.

Artikel 99
Tull

Parterna ska upprätta ett samarbete på tullområdet för att sörja för att de bestämmelser som kommer att antas på handelsområdet efterlevs och få till stånd en tillnärmning av Montenegros tullsystem till gemenskapens; detta kommer att bana väg för de liberaliseringsåtgärder som planeras inom ramen för stabiliserings- och associeringsavtalet och för en gradvis tillnärmning av Montenegros tullagstiftning till gemenskapens regelverk.

I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på tullområdet.

Regler för ömsesidigt administrativt bistånd mellan parterna i tullfrågor fastställs i protokoll 6.

Artikel 100
Skatt

Parterna ska upprätta ett samarbete på skatteområdet som bland annat omfattar åtgärder för ytterligare reform av Montenegros skattesystem och omstrukturering av dess skatteförvaltning i syfte att sörja för effektiv skatteuppbörd och bekämpning av skattebedrägeri.

I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på skatteområdet och om bekämpning av skadlig skattekonkurrens. Skadlig skattekonkurrens ska undanröjas i enlighet med principerna i den uppförandekod för företagsbeskattning som antogs av Europeiska unionens råd den 1 december 1997.

Samarbetet ska också inriktas på att öka öppenheten och bekämpa korruption, och det ska omfatta ett informationsutbyte mellan Europeiska unionens medlemsstater och Montenegro för att försöka underlätta att åtgärder med syfte att förhindra skattebedrägeri, skatteundandragande och skatteflykt verkställs. Montenegro ska fullborda nätverket av bilaterala avtal med medlemsstaterna och då följa den senaste uppdateringen av OECD:s modell för skatteavtal beträffande inkomst och förmögenhet och OECD:s modellavtal om utbyte av information i skattefrågor, i den mån som den sökande medlemsstaten tillträtt avtalen.

Artikel 101
Samarbete i sociala frågor

På sysselsättningsområdet ska samarbetet mellan parterna särskilt inriktas på att modernisera arbetsförmedling och yrkesrådgivning, tillhandahålla understödjande åtgärder och främja lokal utveckling för att underlätta omstrukturering av industri och arbetsmarknad. Samarbetet ska också omfatta studier, experthjälp samt informations- och utbildningsinsatser.

Parterna ska samarbeta för att underlätta en reform av Montenegros arbetsmarknadspolitik inom ramen för stärkt ekonomisk reform och integration. Samarbetet ska också syfta till att understödja en anpassning av Montenegros sociala trygghetssystem till nya ekonomiska och sociala krav; det ska vidare omfatta anpassning av den montenegrinska lagstiftning om arbetsvillkor och lika möjligheter för kvinnor och män, för funktionshindrade och för personer som tillhör minoritetsgrupper samt förbättrat skydd för arbetstagares hälsa och säkerhet med gemenskapens skyddsnivå som riktmärke. Montenegro ska se till att landet tillträder och effektivt tillämpar ILO:s grundläggande konventioner.

I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på detta område.

Artikel 102
Utbildning

Parterna ska samarbeta i syfte att höja nivån på allmän utbildning och yrkesutbildning i Montenegro och stärka ungdomspolitik och strategier för ungdomars arbetsmöjligheter, även icke-formell utbildning. Förverkligande av Bolognadeklarationens mål inom ramen för den mellanstatliga Bolognaprocessen ska ges prioritet i systemen för högre utbildning.

Parterna ska också samarbeta för att se till att tillträde till utbildning och yrkesutbildning i Montenegro, på alla nivåer, är fritt från diskriminering på grund av kön, hudfärg, etniskt ursprung eller religion.

Modernisering av utbildningsstrukturer och utbildningsverksamhet i Montenegro kommer att understödjas genom relevanta gemenskapsprogram och gemenskapsinstrument.

I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på detta område.

Artikel 103
Kulturellt samarbete

Parterna förbinder sig att främja kulturellt samarbete. Syftet med detta samarbete ska bland annat vara att öka ömsesidig förståelse och respekt mellan individer, samhällen och folk. Parterna förbinder sig också att samarbeta för att främja kulturell mångfald, särskilt inom ramen för Unescos konvention om främjande av och skydd för mångfalden av kulturella uttryck.

Artikel 104
Samarbete på det audiovisuella området

Parterna ska samarbeta för att främja den audiovisuella industrin i Europa och uppmuntra till samproduktion på film- och televisionsområdet.

Samarbetet kan bland annat omfatta program och resurser för utbildning av journalister och personer inom andra medieyrken samt tekniskt bistånd till medier, både offentliga och privata, för att stärka deras oberoende och professionalism och deras kontakter med medier i EU.

Montenegro ska anpassa sina riktlinjer för reglering av innehåll i gränsöverskridande radio- och televisionssändningar till gemenskapens och harmonisera sin lagstiftning med gemenskapens regelverk på detta område. Montenegro ska ägna särskild uppmärksamhet åt frågor med anknytning till förvärv av immateriella rättigheter till program som sänds via satellit, kabel och marksändare.

Artikel 105
Informationssamhället

Samarbetet ska byggas ut på alla områden med anknytning till gemenskapens regelverk om informationssamhället. Det ska framför allt inriktas på att understödja en gradvis anpassning av Montenegros politik och lagstiftning på detta område till gemenskapens.

Parterna ska också samarbeta i syfte att vidareutveckla informationssamhället i Montenegro. De övergripande målen ska vara att förbereda hela samhället för den digitala tidsåldern, uppmuntra till investeringar och skapa driftskompatibilitet mellan nät och tjänster.

Artikel 106
Nät och tjänster för elektronisk kommunikation

Samarbetet ska främst inriktas på prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på detta område.

Parterna ska särskilt stärka sitt samarbete när det gäller nät och tjänster för elektronisk kommunikation så att Montenegro kan anta gemenskapens regelverk på detta område inom tre år från den dag då avtalet träder i kraft.

Artikel 107
Informations- och kommunikationsverksamhet

Gemenskapen och Montenegro ska vidta nödvändiga åtgärder för att stimulera ett ömsesidigt informationsutbyte. Program som syftar till att ge allmänheten grundläggande information om gemenskapen eller fackkretsar i Montenegro mer specialiserad information ska prioriteras.

Artikel 108
Transport

Samarbetet mellan parterna ska inriktas på prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på transportområdet.

Samarbetet kan i synnerhet syfta till omstrukturering och modernisering av transportsätten i Montenegro och till att främja fri rörlighet för passagerare och varor samt förbättrat tillträde till transportmarknaden och transportanläggningar, däribland hamnar och flygplatser. Utbyggnad av multimodal infrastruktur med anknytning till de stora transeuropeiska näten kan också understödjas genom samarbetet, särskilt i syfte att stärka regionala länkar i sydöstra Europa i linje med samförståndsavtalet om utveckling av sydöstra Europas huvudnätverk för regionala transporter. Samarbetet ska vidare syfta till att göra driftsstandarder jämförbara med gemenskapens, utforma ett transportsystem i Montenegro som är förenligt med och anpassat till gemenskapens och förbättra miljöskyddet på transportområdet.

Artikel 109
Energi

Samarbetet ska inriktas på prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på energiområdet. Det ska grundas på fördraget om upprättande av en energigemenskap och byggas ut med sikte på en gradvis integrering av Montenegro i Europas energimarknader. Samarbetet kan särskilt omfatta

– utformning och planering av energipolitiken, inbegripet modernisering av infrastruktur, förbättring och diversifiering av energiförsörjning och förbättring av tillträde till energimarknaden, inklusive förenklad transitering, överföring och distribution samt upprustning av regionalt betydelsefulla sammankopplingar med grannländers elnät,

– främjande av energibesparing, energieffektivitet och förnybar energi samt studier om energiproduktionens och energiförbrukningens miljökonsekvenser,

– utformning av ramvillkor för omstrukturering av energibolag samt samarbete mellan företag inom denna sektor.

Artikel 110
Kärnsäkerhet

Parterna ska samarbeta på området kärnsäkerhet och säkerhetskontroll. Samarbetet kan omfatta följande områden:

– Modernisering av parternas lagar och andra författningar om strålskydd, kärnsäkerhet och redovisning och kontroll av kärnämnen samt förstärkning av tillsynsmyndigheterna och deras resurser.

– Främjande av avtal mellan medlemsstaterna eller Euratom och Montenegro om snabb underrättelse och informationsutbyte i händelse av kärnenergiolyckor och om katastrofberedskap samt, om det är relevant, om kärnsäkerhetsfrågor i allmänhet.

– Ansvar gentemot tredje man på kärnenergiområdet.

Artikel 111
Miljö

Parterna ska bygga ut och fördjupa sitt samarbete på miljöområdet i den trängande uppgiften att hejda miljöförstöringen och börja förbättra miljösituationen med hållbar utveckling som mål.

Parterna ska särskilt upprätta ett samarbete för att stärka administrativa strukturer och förfaranden så att miljöfrågorna blir föremål för strategisk planering och samordning mellan de berörda aktörerna, och de ska i synnerhet koncentrera sig på att anpassa Montenegros lagstiftning till gemenskapens regelverk. Samarbetet kan också inriktas på att utarbeta strategier för en väsentlig minskning av lokal, regional och gränsöverskridande luft- och vattenförorening, upprättamde av en ram för effektiv, miljövänlig, hållbar och förnybar produktion och konsumtion av energi och genomförande av miljökonsekvensbedömningar och strategiska miljöbedömningar. Ratificering och genomförande av Kyotoprotokollet ska ägnas särskild uppmärksamhet.

Artikel 112
Samarbete om forskning och teknisk utveckling

Parterna ska främja samarbete inom civil vetenskaplig forskning och teknisk utveckling på grundval av principen om ömsesidig nytta samt, med beaktande av tillgängliga resurser, adekvat tillträde till parternas respektive program, med förbehåll för att en tillräckligt hög grad av effektivt skydd för immateriella, industriella och kommersiella rättigheter garanteras.

I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på området forskning och teknisk utveckling.

Artikel 113
Regional och lokal utveckling

Parterna ska sträva efter att stärka sitt samarbete om regional och lokal utveckling, i syfte att bidra till ekonomisk utveckling och minska regionala obalanser. Gränsöverskridande, transnationellt och interregionalt samarbete ska ägnas särskild uppmärksamhet.

I detta samarbete ska vederbörlig hänsyn tas till prioriterade områden med anknytning till gemenskapens regelverk på området regional utveckling.

Artikel 114
Offentlig förvaltning

Samarbetet på detta område ska syfta till att det byggs upp en effektiv och ansvarig offentlig förvaltning i Montenegro, särskilt för att stödja rättsstatsprincipens tillämpning, de statliga institutionernas korrekta funktionssätt till förmån för hela den montenegrinska befolkningen samt en friktionsfri utveckling av förbindelserna mellan EU och Montenegro.

Samarbetet på detta område ska främst inriktas på institutionell uppbyggnad; utveckling och tillämpning av öppna och opartiska rekryteringsförfaranden, personalförvaltning och karriärutveckling inom offentlig förvaltning, fortbildning samt främjande av etiska principer inom offentlig förvaltning hör till det som ska uppmärksammas i detta sammanhang. Samarbetet ska omfatta offentlig förvaltning på alla nivåer, även lokal nivå.

AVDELNING IX
FINANSIELLT SAMARBETE

Artikel 115

För att uppnå målen i detta avtal kan Montenegro få ekonomiskt stöd från gemenskapen i enlighet med artiklarna 5, 116 och 118 i form av gåvobistånd och lån, även lån från Europeiska investeringsbanken. Gemenskapsstödet förutsätter att Montenegro gör fortsatta framsteg i sina strävanden att uppfylla de politiska Köpenhamnskriterierna och i synnerhet att det gör framsteg när det gäller att genomföra prioriteringarna i det europeiska partnerskapet. Vidare kommer resultatet av de årliga översynerna avseende de länder som ingår i stabiliserings- och associeringsprocessen att beaktas; särskilt gäller detta stödmottagarnas åtagande att genomföra demokratiska, ekonomiska och institutionella reformer och att följa andra slutsatser som antagits av rådet, i synnerhet de som rör genomförandet av anpassningsprogram. Stödet till Montenegro kommer att inriktas på konstaterade behov och överenskomna prioriteringar och anpassas efter landets förmåga att absorbera och återbetala stödet och efter de åtgärder som vidtas för att reformera och omstrukturera ekonomin.

Artikel 116

Finansiellt stöd i form av gåvobistånd ska avse operativa åtgärder som fastställs i en rådsförordning inom ramen för ett vägledande flerårigt program och som baseras på årliga handlingsprogram som gemenskapen upprättar efter samråd med Montenegro.

Det finansiella stödet får omfatta alla samarbetsområden, i synnerhet områdena rättvisa, frihet och säkerhet, tillnärmning av lagstiftning, ekonomisk utveckling och miljöskydd.

Artikel 117

På Montenegros begäran och om särskilda behov föreligger kan gemenskapen, i samordning med internationella finansiella institut, undersöka möjligheten att på vissa villkor och med beaktande av alla tillgängliga ekonomiska resurser i undantagsfall bevilja landet makroekonomiskt stöd. Stödet skulle frigöras under förutsättning att villkoren i ett mellan Montenegro och Internationella valutafonden (IMF) överenskommet program är uppfyllda.

Artikel 118

För att tillgängliga resurser ska kunna utnyttjas optimalt ska parterna se till att gemenskapens bidrag nära samordnas med bidrag från andra finansieringskällor, till exempel medlemsstaterna, andra länder och internationella finansiella institut.

Parterna ska för det ändamålet regelbundet utbyta information om alla biståndskällor.

AVDELNING X
INSTITUTIONELLA OCH ALLMÄNNA BESTÄMMELSER SAMT SLUTBSTÄMMELSER

Artikel 119

Härmed inrättas ett stabiliserings- och associeringsråd som ska ha till uppgift att övervaka tillämpningen och genomförandet av detta avtal. Det ska sammanträda på lämplig nivå med jämna mellanrum och när omständigheterna så kräver. Det ska behandla varje fråga av betydelse som aktualiseras inom ramen för avtalet samt varje annan bilateral eller internationell fråga av gemensamt intresse.

Artikel 120

1. Stabiliserings- och associeringsrådet ska bestå av medlemmarna av Europeiska unionens råd och ledamöter av Europeiska gemenskapernas kommission, å ena sidan, och medlemmar av den montenegrinska regeringen, å andra sidan.

2. Stabiliserings- och associeringsrådet ska själv anta sin arbetsordning.

3. Medlemmarna i stabiliserings- och associeringsrådet får låta sig företrädas i enlighet med villkor som ska fastställas i arbetsordningen.

4. Ordförandeskapet i stabiliserings- och associeringsrådet ska växelvis innehas av en företrädare för Europeiska gemenskapen och en företrädare för Montenegro, i enlighet med bestämmelser som ska fastställas i arbetsordningen.

5. I ärenden som rör Europeiska investeringsbanken ska banken delta i stabiliserings- och associeringsrådets arbete som observatör.

Artikel 121

För att målen i detta avtal ska nås ska stabiliserings- och associeringsrådet ha befogenhet att fatta beslut inom avtalets ram i de fall som föreskrivs i avtalet. Besluten ska vara bindande för parterna, som ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att verkställa dem. Stabiliserings- och associeringsrådet får vid behov också utfärda rekommendationer. Det ska utforma sina beslut och rekommendationer i samförstånd mellan parterna.

Artikel 122

1. Stabiliserings- och associeringsrådet ska i sitt arbete biträdas av en stabiliserings- och associeringskommitté, som ska bestå av företrädare för Europeiska unionens råd och företrädare för Europeiska gemenskapernas kommissionen, å ena sidan, och företrädare för Montenegro, å andra sidan.

2. Stabiliserings- och associeringsrådet ska i sin arbetsordning fastställa stabiliserings- och associeringskommitténs uppgifter, som bland annat ska vara att förbereda stabiliserings- och associeringsrådets sammanträden, och det ska också besluta om kommitténs arbetssätt.

3. Stabiliserings- och associeringsrådet får delegera sina befogenheter till stabiliserings- och associeringskommittén. Stabiliserings- och associeringskommittén ska i så fall fatta beslut i enlighet med villkoren i artikel 121.

Artikel 123

Stabiliserings- och associeringskommittén får inrätta underkommittéer. De underkommittéer som är nödvändiga för en korrekt tillämpning av avtalet ska införas före utgången av det första året efter den dag då avtalet träder i kraft.

En underkommitté för migrationsfrågor ska inrättas.

Artikel 124

Stabiliserings- och associeringsrådet får besluta att inrätta andra särskilda kommittéer eller organ som kan biträda det i dess arbete. Stabiliserings- och associeringsrådet ska fastställa dessa kommittéers eller organs sammansättning, uppgifter och arbetssätt i sin arbetsordning.

Artikel 125

Härmed inrättas en parlamentarisk stabiliserings- och associeringskommitté. Den ska vara ett forum för ledamöterna av Montenegros parlament och Europaparlamentet där de kan träffas och utbyta åsikter. Kommittén ska själv fastställa hur ofta den ska sammanträda.

Den parlamentariska stabiliserings- och associeringskommittén ska bestå av ledamöter av Europaparlamentet, å ena sidan, och ledamöter av Montenegros parlament, å andra sidan.

Den parlamentariska stabiliserings- och associeringskommittén ska själv anta sin arbetsordning.

Ordförandeskapet i den parlamentariska stabiliserings- och associeringskommittén ska växelvis innehas av Europaparlamentet och Montenegros parlament, i enlighet med bestämmelser som ska fastställas i dess arbetsordning.

Artikel 126

Inom ramen för detta avtal åtar sig vardera parten att se till att fysiska och juridiska personer från den andra parten, utan diskriminering i förhållande till de egna medborgarna, har tillgång till parternas behöriga domstolar och administrativa organ för att kunna försvara sina personliga rättigheter och sin äganderätt.

Artikel 127

Inget i detta avtal ska hindra en part från att vidta åtgärder som

a) den anser nödvändiga för att förhindra utlämnande av upplysningar som kan skada dess väsentliga säkerhetsintressen,

b) rör produktion av eller handel med vapen, ammunition eller krigsmateriel eller rör forskning, utveckling eller produktion som är oumbärlig för försvarsändamål, förutsatt att åtgärderna inte försämrar konkurrensvillkoren för produkter som inte är avsedda för särskilda militära ändamål,

c) parten anser väsentliga för sin egen säkerhet i händelse av allvarliga inre störningar som påverkar upprätthållande av lag och ordning eller under krig eller allvarlig internationell spänning som utgör ett krigshot, eller för att uppfylla förpliktelser som den har godtagit i syfte att upprätthålla fred och internationell säkerhet.

Artikel 128

1. Inom de områden som omfattas av detta avtal ska, utan att detta påverkar tillämpningen av några särskilda bestämmelser i avtalet,

   – de arrangemang som Montenegro tillämpar med avseende på gemenskapen inte ge upphov till någon diskriminering mellan medlemsstaterna, deras medborgare eller deras bolag eller andra företag,

   – de arrangemang som gemenskapen tillämpar med avseende på Montenegro inte ge upphov till någon diskriminering mellan medborgare i Montenegro eller montenegrinska bolag eller andra företag.

2. Punkt 1 ska inte påverka parternas rätt att tillämpa bestämmelser i sin skattelagstiftning som skiljer mellan skattebetalare som har olika bostadsort.

Artikel 129

1. Parterna ska vidta alla generella eller särskilda åtgärder som krävs för att de ska fullgöra sina skyldigheter enligt detta avtal. De ska se till att målen i avtalet nås.

2. Parterna är överens om att, på begäran av någondera parten, snarast via lämpliga kanaler diskutera varje fråga om avtalets tolkning eller tillämpning eller andra relevanta aspekter av förbindelserna mellan sig.

3. Var och en av parterna ska till stabiliserings- och associeringsrådet hänskjuta varje tvist om avtalets tillämpning eller tolkning. I så fall ska artikel 130 och, i förekommande fall, protokoll 7 tillämpas.

   Stabiliserings- och associeringsrådet får bilägga tvisten genom ett bindande beslut.

4. Om en part anser att den andra parten har underlåtit att uppfylla någon av sina skyldigheter enligt detta avtal får den vidta lämpliga åtgärder. Innan den gör det ska den, förutom i särskilt brådskande fall, förse stabiliserings- och associeringsrådet med alla upplysningar som krävs för att grundligt undersöka situationen i syfte att finna en för båda parter godtagbar lösning.

   Vid valet av åtgärder ska i första hand de åtgärder tillgripas som minst stör avtalets tillämpning. Åtgärderna ska omedelbart anmälas till stabiliserings- och associeringsrådet och på begäran av den andra parten bli föremål för samråd i stabiliserings- och associeringsrådet, stabiliserings- och associeringskommittén eller varje annat forum som inrättats med stöd av artiklarna 123 eller 124.

5. Punkterna 2, 3 och 4 ska inte på något sätt påverka eller hindra tillämpning av artiklarna 32, 40, 41, 42 och 46 eller protokoll 3 (Om definition av begreppet *ursprungsprodukter* och om metoder för administrativt samarbete).

Artikel 130

1. Vid tvister mellan parterna om avtalets tolkning eller tillämpning ska endera parten inge en formell begäran till den andra parten och stabiliserings- och associeringsrådet om att den fråga tvisten gäller ska lösas.

   Om en part anser att en åtgärd av den andra parten eller underlåtenhet från den andra partens sida att vidta åtgärder utgör ett brott mot den partens skyldigheter enligt avtalet, ska skälen för detta redovisas i den första partens formella begäran, där det i relevanta fall också ska anges att parten får anta åtgärder i enlighet med artikel 129.4.

2. Parterna ska försöka lösa tvisten genom att inleda samråd i god tro i stabiliserings- och associeringsrådet eller andra forum enligt punkt 3 i syfte att så snart som möjligt nå en för båda parterna godtagbar lösning.

3. Parterna ska förse stabiliserings- och associeringsrådet med alla upplysningar som krävs för att grundligt undersöka situationen.

Så länge tvisten inte är löst ska den diskuteras vid varje möte i stabiliserings- och associeringsrådet, såvida det inte har inletts ett skiljeförfarande enligt protokoll 7. En tvist ska anses vara löst när stabiliserings- och associeringsrådet har fattat ett bindande beslut enligt artikel 129.3 för att avgöra frågan eller har konstaterat att tvisten inte längre föreligger.

Om parterna kommer överens om det eller någon av dem begär det kan samråd om en tvist också hållas vid möten i stabiliserings- och associeringskommittén eller i någon annan relevant kommitté eller något annat relevant organ som inrättats med stöd av artikel 123 eller 124. Samråd får också äga rum i skriftlig form.

All information som lämnas ut under samrådet ska betraktas som konfidentiell.

4. Om parterna inte lyckas lösa tvisten inom två månader efter det att tvistlösningsförfarandet enligt punkt 1 inleddes och den fråga som tvisten gäller faller inom tillämpningsområdet för protokoll 7, får varje part hänskjuta tvisten till skiljeförfarande enligt det protokollet.

Artikel 131

Detta avtal ska inte påverka de rättigheter som enskilda och marknadsaktörer garanteras genom befintliga avtal mellan en eller flera medlemsstater, å ena sidan, och Montenegro, å andra sidan, förrän likvärdiga rättigheter för dessa har uppnåtts enligt detta avtal.

Artikel 132

De allmänna principerna för Montenegros deltagande i gemenskapsprogram fastställs i protokoll 8.

Protokollen 1–8 samt bilagorna I–VII ska utgöra en integrerad del av avtalet.

Artikel 133

Detta avtal ingås på obestämd tid.

Vardera parten får säga upp avtalet genom en anmälan till den andra parten. Avtalet ska upphöra att gälla sex månader efter dagen för anmälan.

Vardera parten får med omedelbar verkan avbryta tillämpningen av avtalet om den andra parten underlåter att respektera någon av avtalets grundläggande delar.

Artikel 134

I detta avtal avses med *parter* gemenskapen eller dess medlemsstater eller gemenskapen och dess medlemsstater, i enlighet med deras respektive befogenheter, å ena sidan, och Montenegro, å andra sidan.

Artikel 135

Detta avtal ska tillämpas på de territorier där fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen är tillämpliga och i enlighet med de villkor som fastställs i dessa fördrag, å ena sidan, och på Montenegros territorium, å andra sidan.

Artikel 136

Generalsekreteraren för Europeiska unionens råd ska vara depositarie för detta avtal.

Artikel 137

Detta avtal är upprättat i två exemplar på respektive parts samtliga officiella språk, vilka alla texter är lika giltiga.

Artikel 138

Parterna ska godkänna detta avtal i enlighet med sina egna förfaranden.

Detta avtal träder i kraft den första dagen i den andra månaden som följer på den månad då parterna till varandra anmäler att de förfaranden som avses i första stycket har slutförts.

Artikel 139
Interimsavtal

Om bestämmelserna i vissa delar av detta avtal, särskilt bestämmelserna om fri rörlighet för varor och de relevanta transportbestämmelserna, sätts i kraft genom ett interimsavtal mellan gemenskapen och Montenegro i avvaktan på att de förfaranden som är nödvändiga för avtalets ikraftträdande avslutas, är parterna överens om följande: vid tillämpning av bestämmelserna i avdelning IV, artiklarna 73, 74 och 75 och protokollen 1, 2, 3, 5, 6 och 7 samt relevanta bestämmelser i protokoll 4 ska med *den dag då avtalet träder i kraft* avses den dag då interimsavtalet träder i kraft beträffande de skyldigheter som fastställs i dessa bestämmelser.